UDVIKLINGSPLAN
TOFTLUND

2020 - 2030

UDVIKLINGSPLAN

TOFTLUND

2020 - 2030

Tønder Kommune

UDVIKLINGSPLAN
TOFTLUND

Udgivelse Maj 2020

Udgave 2. udgave maj 2020

Finansiering Tønder Kommune

Opdragsgiver Tønder Kommune og Toftlund Borgerråd

Rådgivere Jes Vagnby Arkitekter
Sølvgade 90, 1307 København K
Tlf. 40632280
www.vagnby.dk

Schul Landskabsarkitekter

TØNDER KOMMUNE

JES VAGNBY ARKITEKTER

DemokraCity™

schul

Indhold

01 **Forord** **s. 6**
- Forord ved Borgmester Henrik Frandsen og Udviklingsråd Toftlund s. 9

02 **Introduktion** **s. 10**
- Udviklingsplanens opbygning og rolle s. 12
- Tilgang til byudvikling s. 14

03 **Vision & Grundfortælling** **s. 16**
- Vision s. 18
- Grundfortælling s. 20

04 **Udviklingsplanen kort fortalt** **s. 22**
- Anbefalinger s. 24
- Overordnet etapeplan s. 25
- Oversigtskort s. 26

05 **Processen** **s. 28**
- Procesforløb 2018-2020 s. 30
- Byrumstest s. 32
- Temadage på Toftlund Distriktsskole s. 36

06 **Byens historik** **s. 40**
- Toftlunds udvikling s. 42
- Byens styrker s. 46

07 **Overordnede rammer** **s. 48**
- Bæredygtig udvikling s. 50
- Klynger og netværk s. 51
- Sundhed og trivsel s. 52
- Målgruppefokus s. 53

08 **Fysiske hovedgreb** **s. 54**
- At ankomme til byen s. 56
- En styrket hverdagsby s. 58
- En stærk midtby s. 60

09 **Fem strategier** **s. 62**
- Bevaring, fornyelse, omdannelse og udvidelse s. 64
- Styrkelse af lokale sammenhængskraft s. 70
- Synergi mellem udviklingsprojekter s. 76
- Styrkelse af Toftlunds fritidsliv s. 90
- Styrkelse af handelsliv og handelsmiljø s. 96

10 **Økonomi og procesplan** **s. 106**

11 **Tak til Toftlund** **s. 110**

12 **Referenceliste** **s. 114**

01

Forord

Forord

Kommunalbestyrelsen satte i 2018 gang i arbejdet med at få lavet en udviklingsplan for Toftlund med byens borgere som medspillere. Den skulle være afsættet for en strategisk langsigtet og positiv udvikling af byen. Der blev ikke blot afsat midler til denne udviklingsplan, men også midler til at påbegynde realisering af udviklingsprojekter efter denne udviklingsplan med indtil videre i alt 17 mio. kr. i 2020 og 2021. Det er vores forventning, at det fortsat ligger kommunalbestyrelsen meget på sinde at sikre rammerne med yderligere midler og opbakning om udvikling af Toftlund by over en årrække.

Alle borgere blev bedt om at drømme og tænke stort, 'hvad gør Toftlund til den perfekte by at bo og leve i'. Formålet var at skabe en fælles forpligtende vision som afsæt for en fokuseret udvikling af Toftlund til en endnu bedre by at leve, opleve og bosætte sig i. Det lokale engagement var et vigtigt kriterie i processen med planens tilblivelse, og er det også i den efterfølgende realisering.

I Toftlund er der gode rammer for et velfungerende hverdagsliv, de eksisterende aktiviteter skal styrkes og nye tiltag udvikles, så byen bliver kendt for:

'I Toftlund er hverdagen vigtigst'

Det er omdrejningspunktet i Udviklingsplan Toftlund - en helhedsorienteret strategisk plan for den videre udvikling af de kvaliteter som Toftlund har, ikke blot med fokus på den fysiske udvikling, men hvor sociale, sundhedsmæssige og kulturelle indsatser spiller en lige så stor rolle.

Planen er blevet til med et stort borgerengagement. Enkeltpersoner, foreninger og interesseorganisationer har deltaget ved bymøder, i workshops og andet. Mange har delt meninger og kommenteret de midlertidige installationer rundt i byen, og børn og unge har udvist stort engagement ved temadagene på Toftlund Distriktsskole. Borgere i alle aldre har været med og sat aftryk i planen.

Gennem processen er det blevet klart at Toftlund også er en usammenhængende og opdelt by. Foreninger og organisationer har hidtil arbejdet hver for sig og kun koncentreret sig om eget område, derved er eventuelle synergier ikke blevet vurderet og udnyttet. Det skal der ændres på. Byens udvikling er et fælles projekt, når der skal skabes sammenhæng, og synergier skal udnyttes.

Det er vigtigt for byens udvikling, at vi 'løfter i flok. De første skridt hertil er taget ved at reorganisere medlemsorganisationen Toftlund Borgerråd til Toftlund Udviklingsråd, som er bredt sammensat af repræsentanter fra foreninger og organisationer samt borgervalgte repræsentanter. Toftlund Udviklingsråd vil få en vigtig rolle, når de forskellige projekter, der skal realisere indsatserne i Udviklingsplan Toftlund, skal gennemføres.

Vi ser frem til samarbejdet, vi har alle et fælles ansvar for at bruge udviklingsplanen, udnytte byens potentiale og beliggenhed og gøre rammerne for et godt hverdagsliv i Toftlund endnu bedre.

Henrik Frandsen
Borgmester

Svend Frehr Sørensen
Formand for Toftlund Udviklingsråd

02

Introduktion

Tønder Kommune har igangsat en proces med udarbejdelsen af en udviklingsplan for Toftlund. Udviklingsplanen er en strategisk plan, der skal danne grundlag for en langsigtet positiv udvikling, der peger 10 år frem i tiden, og som udmønter sig i konkrete udviklingsprojekter.

Udviklingsplanen skal sikre samt skabe en fælles, forpligtende vision for udviklingen af Toftlund – en plan, der er med til at skabe en endnu bedre by at leve, opleve og bosætte sig i.

Udviklingsplanen, har ikke kun fokus på en fysisk omdannelse, det er en helhedsorienteret tilgang til byudvikling, hvor sociale, sundhedsmæssige, kulturelle indsatser m.m. spiller en lige så stor rolle.

Kommunalbestyrelsen i Tønder Kommune har allerede afsat 17,5 millioner kr. til at realisere dele af udviklingsplanen for Toftlund.

Udviklingsplanens opbygning og rolle

Udviklingsplanen er et strategisk værktøj, der skal hjælpe med at tilrettelægge udviklingen af Toftlund. Planen tager afsæt i en overordnet vision og grundfortælling.

Udviklingsplanens styrke er, at den understøtter en aktiv indsats for, at byen forfølger sine visioner og når sine strategiske mål - ved at den sammentænker en række vidt forskellige typer af indsatser og prioriteringer, der samlet set skal lede til realisering af visionen for byen.

Forankring og realisering
Arbejdet med at realisere visionerne for udviklingsplanen og sikre fremdrift, vil ske i et tæt samarbejde mellem det nystiftede Toftlund Udviklingsråd samt et revideret §17. stk. 4 udvalg, der har været det øverste led i projektorganiseringen for Udviklingsplan Toftlund. Der lægges op til halvårlige statusmøder mellem Toftlund Udviklingsråd og 17. stk. 4 udvalget.

Medlemmer af § 17 stk. 4 udvalg

Borgmester Henrik Frandsen, formand for udvalget
Formand Kultur- og Fritidsudvalget, Rene Andersen
Formand Teknik- og Miljøudvalget, Bo Jessen
Medlem Økonomiudvalget, Claus Hansen
Formand Børn og Skoleudvalget, Kim Printz Ringbæk
Medlem Udvalget Bosætning og Landdistrikter, Leif Høeg Jensen
Repræsentant Toftlund Borgerråd, Svend Frehr Sørensen
Repræsentant Detailhandel, Søren Vingum Lindholm
Repræsentant Håndværk- og erhverv, Henrik Clausen
Forstander, Musik- og Teaterhøjskolen, Thomas Trier
Mikkelsens Ejendomskontor, Rasmus Mikkelsen
Formand Toftlund Hallerne, Jan Fogh
Repræsentant DGI, Janne Bonde

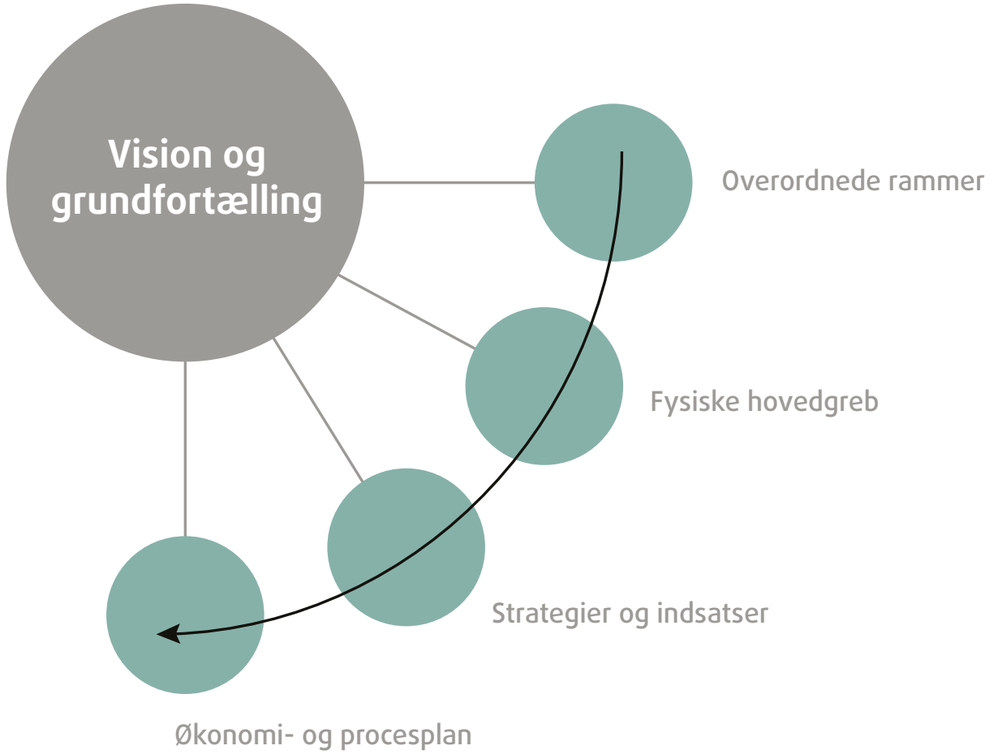

Tilgang til byudvikling

Byer er forskellige og skal planlægges forskelligt, men et fællestræk er, at byer er for mennesker. Byer er formbare størrelser, der løbende kan omdannes, transformeres og revitaliseres. Det gælder både storbyen, den mindre by, udkantsbyen, landsbyen og forstaden.

Vi arbejder helhedsorienteret og sætter fokus på samspillet mellem hverdagslivet og det strategiske niveau, forandringsprocesser og planværktøjer. For at lykkes med udviklingen af en by, skal den tage udgangspunkt i en strategisk plan – en udviklingsplan, der tager afsæt i realiseringen af en vision. En god udviklingsplan bygger på stedets særegenhed og de mennesker, der bor der. Det handler om at finde frem til de stærkeste fortællinger - at opdage det, der gør det enkelte sted til noget særligt – og sætte det ind i en visionær og strategisk kontekst, der ligeledes er operationaliserbar og derfor også indeholder konkrete indsatser. Det er netop de konkrete indsatser, der er med til at fastholde et momentum og et drive i et ellers langstrakt forløb.

Vi kender alle til at tabe pusten, så det er vigtigt at have øje for både de langsigtede målsætninger og de kortsigtede succesoplevelser.

En udviklingsplan har til opgave gennem tæt dialog mellem Kommune og borger at skabe et fælles engagement og enighed om en retning for udviklingen. Det kræver tillid. Og tillid er hovedingrediensen i dannelsen af Social Kapital. Social kapital har vist sig at være en stærk indikator for individets og fællesskabets velvære. Fællesskabet og de sociale netværk har en stærk indflydelse på helbredet, lykkefølelse, uddannelsesmæssig succes, økonomisk succes, tryghedsfølelse, og det har især en stærk indflydelse på børns velfærd. For at lykkes med at være fælles om en bys udvikling er det også nødvenedigt at etablere et samarbejde på tværs af siloer, hvor grupper indgår på lige fod med hinanden, så der genereres brobyggende social kapital. Når et samfund er præget af social tillid, opnår man en samfundsøkonomiske fordel og når et lokalsamfunds medlemmer har social tillid til hinanden, kan de i fællesskab opnå meget mere end tilsvarende samfund uden gensidig tillid.

Jes Vagnby Arkitekters tilgang til byudvikling tager derfor afsæt i følgende 3 parametre:

Stedbundne potentialer

Stedbundne potentialer kan være mange ting – det kan være en lokal kultur, lokale værdier og selvforståelse, lokal viden og sociale netværk, eller et fysisk sted. Det er gennem en styrkelse af de stedbundne potentialer, at et steds identitet bliver formet.

Strategisk helhedstænkning

De enkelte indsatser skal kobles med de langsigtede visioner, som findes i kommuneplanen og planstrategierne. Sammenhæng mellem de enkelte projekter og indsatser skal understøttes, så de bidrager til samme overordnede strategiske mål

Samarbejde på tværs

Bred involvering af brugergrupper og aktører er afgørende for at sikre, at de enkelte projekter, bidrager til lokal dialog, samarbejdsevne og nye fælles initiativer

03

Vision & grundfortælling

En klar vision for Toftlunds udvikling er vigtig i forhold til at målrette realiseringen af udviklingsplanen, hvor fokus er at understøtte Toftlunds identitet som bosætningsby, med børnefamilier som primær målgruppe.

Det har været tydeligt fra begyndelsen gennem arbejdet med udviklingsplanen, at Toftlund har mange kvaliteter, men byen er siloopdelt og usammenhængende – og identiteten er svag.

I byudviklingssammenhænge, taler man ofte om – hvad skal byen være kendt for?

Og der er ingen tvivl om, at det, at være kendt for noget, er godt, men ikke nødvendigvis ensbetydende med at folk vælger at bosætte sig i det pågældende område. Kulturelle fyrtårne er med til at sætte en by og et område på det mentale landkort. Men nye undersøgelser viser, at folk ikke flytter dertil på grund af kulturinstitutioner eller specifikke begivenheder. Derimod er boligen og hverdagen vigtigere parametre for et velfungerende hverdagsliv end udbuddet af oplevelser.

Toftlund er netop en by, der danner rammer for et velfungerende hverdagsliv, men har også potentiale til mere – og med en målrettet indsats kan det også blive noget byen er kendt for. Derfor er omdrejningspunktet for udviklingsplanen at manifestere:

I Toftlund er hverdagen vigtigst

Ud fra dette er der udarbejdet en vision og en grundfortælling, der skal være med til at skabe en stærk fortælling om Toftlund, som man kan være fælles om - og det skal være med til at gøre identiteten mere levende så byen tager ejerskab af den. Identiteten får først kraft, når den bliver levet og fortalt.

Vision

I Toftlund, har vi et levende lokalsamfund. Liv som øger trygheden, sundheden og den sociale sammenhængskraft. Og et hverdagsliv der modvirker ensomhed, kedsomhed og modgrupper.

I Toftlund har erhvervs- og handelslivet gode vilkår. For vi støtter op om det lokale. Midtbyen er en blanding af butiksliv, kulturliv og rekreative byrum med mulighed for ophold, leg og bevægelse. Et godt mix, der inviterer til at deltage og bidrage og til at møde hinanden på kryds og tværs.

Byen rummer skoler, børnehaver og attraktive boliger. Alt sammen er med til at gøre Toftlund til fremtidens bosætningsby, hvor byens mange kvaliteter understøtter det gode hverdagsliv.

Grundfortælling

‘Når hverdagen er vigtigst’

Toftlund er en by, hvor hverdagen er vigtigst.
Og det gør vi en dyd ud af. For det er hverdage, vi har flest af. Og hverdagen er hver dag.
Derfor arbejder vi hele tiden på at skabe de bedste rammer for den bedst mulige hverdag.

Vi er stolte af mange ting i Toftlund.

Et rigt handelsliv, hvor vi kan få alt til hverdag og fest. Og hvor vi har lyst til at blive lidt længere.
Et fritidsområde, der samler byen med hal, friluftsbad og lystskov. Hvor nogle hænger ud og andre hænger i.
Et Musik- og Teaterhus og en Højskole, der leverer forestillinger af høj klasse. Og arrangementer der tiltrækker unge fra nær og fjern.
En biograf, hvor lyd og billede overgår det hjemmelige format. Og hvor premierefilmen også kan være en livekoncert.
En Golfbane med hotel og restaurant. Det er sandt – det ligger i byens baghave.
Et Sundhedshus, der holder os på benene og et foreningsliv, der holder os i gang.
Villaveje med huse, der har plads til hele familien, og hvor man passer på hinanden. Hele pakken til en pris, der giver råderum.
Vi kunne blive ved.

Og det er vigtigt, når hverdagen er vigtigst.

Og det hele ligger i gåafstand.
Vi må dog komme med en indrømmelse. Mange af os tager bilen. Men hånden på hjertet, så øver vi os i at gå eller cykle, for vi ved godt, at det er sund fornuft.

En stor del af os arbejder mange forskellige steder i landet. Vi kommer snildt og vidt omkring på blot 30 min. Det betyder også, at vi hurtigt kan komme hjem.
Og det er vigtigt, når hverdagen er vigtigst.

Byens børn og unge blive passet, dannet og uddannet fra vuggestue til studenterhue i Toftlund.
Vi støtter dem, når de har behov for at se verden fra et andet hjørne. Men jubler, når de vender hjem og har meninger og holdninger til byens fremtid.
Og det er vigtigt, når hverdagen er vigtigst.

Vi gør vores bedste for at være det bedste sted at vokse op. Vi hylder hverdagsøjeblikke, leg og fællesskab. Det er godt for både børn og voksne.
Og når vi gentænker byens rum, gør vi plads til pusterum, hvor fantasi vinder over teknologi.
Og det er vigtigt, når hverdagen er vigtigst.

Flere af os er grå i toppen, men det stopper os ikke. Hvis vi selv skal sige det, så er vi et kæmpe aktiv for byen. Kedsomhed er et fremmedord, for vi hjælper, hvor vi kan. Vi får livet i byen til at køre rundt – bogstavelig talt og i overført betydning.
Og det er vigtigt, når hverdagen er vigtigst.

Vi er en mangfoldig flok, der bor i Toftlund. Vi står sammen og passer på hinanden.
Og vi kan lige så godt sige det, som det er, vi har en smule storhedsvanvid, når det handler om, at ville vores by det bedste. Vi definerer os ud fra det vi er. Det vi gør. Og det vi kan opnå i fællesskab.
Og mindre på det vi ikke vil være.

Toftlund er rig på mange ting.
Og der er altid plads til flere.
Også nye folk.
Er du blevet nysgerrig på vores by?
Så er det din tur.
Hvad er vigtigst i din hverdag?

04

Udviklingsplanen kort fortalt

120 sider kan være en stor mundfuld. Derfor er der lavet en kort opsamling med udviklingsplanens vigtigste anbefalinger og et dertilhørende oversigtskort.

Men hvis man vil have alle mellemregninger og indsatser med, er det nødvendigt, at læse hele planen.

Anbefalinger

Kommunikationsplan
Kommunikation er et vigtigt element i forhold til at skabe og fastholde et engagement og momentum i Toftlund. Derfor anbefales det, at der lægges en plan for, hvordan der skal sikres en løbende kommunikation omkring udviklingsplanens projekter og dermed et kontinuerligt ejerskab til udviklingen af Toftlund.

Bosætningsstrategi
Toftlund skal markedsføres overfor potentielle tilflyttere. Her kan Grundfortællingen danne udgangspunk for at udarbejde nyt bosætnings-materiale. Herunder bør man også styrke velkomstinitiativerne, da det 'at føle sig velkommen', har afgørende betydning for, om man slår rod og føler sig hjemme i sin nye by.

Masterplan for bevægelsesområde
Et af de udviklingsprojekter, som har været flere år undervejs, er gentænkning af Toftlundhallerne og området omkring. Det er et vigtigt omdrejningspunkt for byen, men bærer præg af at være slidt og utidssvarende. Derfor prioriteres dette projekt højt.

Et vigtigt første skridt henimod en større forståelse af projektets omfang, er at få et detaljeret overblik over byens større og mindre udviklingsprojekter, så man sikrer nødvendige synergier mellem de kommende års anlægsinvesteringer (jf. afsnit Synergi mellem udviklingsprojekter). Herunder er det også nødvendigt at drøfte, hvordan de enkelte udviklingsprojekter forholder sig til byens fysik jf. afsnit Fysiske hovedgreb. Denne kortlægning gør det muligt at udarbejde en masterplan for et nyt bevægelsesområde, der også indeholder et skitseprojekt, og som kan danner grundlag for et samlet udbud for et nyt bevægelsesområde.

Bymiljø og centrum
Høj prioritet får ligeledes etablering af et centrum (bytorv) og en handels- og kulturakse, der skal være med til at styrke handels- og bymiljøet. Disse elementer skal 'skabe' en by, hvor man mødes, skaber relationer, fællesskab og ikke mindst støtter op om det lokale handelsliv, som er en forudsætning for at tiltrække børnefamilier og sikre en fortsat positiv udvikling af Toftlund.

Fortætning
Det anbefales, at byen fortættes og at dette parameter bliver et bærende princip, når der skal bygges nyt. Derfor anbefales det at seniorboligprojektet og sammenlægning af børnehaverne placeres bynært – samt at udbygning af Musik- og Teaterhøjskolen sker gennem omdannelse af eksisterende bygningsmasse.

Overordnet etapeplan

Etape 1: 2020-2021
- Opstart af Udviklingsråd Toftlund
- Ansættelse af en udviklingskoordinator
- Masterplan bevægelsesområde
- Opstart af BID-forløb
- Dataindsamling - nulpunktsmålinger
- Etablering af mobile skate-ramper (output Temadage)
- Belysning af tunnel under Koldingvej (output Temadage)
- Etablering af læskur ved busstoppested ved Distriktsskolen (output Temadage)
- Synliggørelse af formelle og uformelle fritidsaktiviteter i Toftlund - et aktivitetskatalog
- Etablering af nye fritidsaktiviteter
- Testprojekt: Flere ud på cykelstierne
- Styrkelse af ungekulturen
- Konkretisering af Højskoleprojekt, grundlag for fondsansøgninger
- Gademanual for et styrket handelsmiljø
- 'Byens porte' og wayfinding

Etape 2: 2021-2023
- Udbud bevægelsesområde
- Konkretisering af 'projekt bytorv', grundlag for fondsansøgninger
- Konkretisering af 'projekt Handelsakse', grundlag for fondsansøgninger
- Konkretisering af 'projekt Kulturakse', grundlag for fondsansøgninger
- Konkretisering af 'projekt Natur- og fritidsakse', grundlag for fondsansøgninger
- Sammenlægning af daginstitutioner
- Mobilitetsplan
- Revideret bevarende lokalplan /registrering af funktionstømte bygninger
- Beskrivelse af parametre for arkitektonisk kvalitet
- Dispositionsplan (handel, erhverv, parcel)
- Etablering af nyt ungested (evt. flytning af ungdomsklub)
- Seniorboligprojekt - første spadestik

Etape 3: 2023-2024
- Spadestik nyt bevægelsesområde
- Udbud af 'projekt bytorv'
- Udbud og etablering 'projekt Natur- og fritidsakse'
- Spadestik Højskoleprojekt

Etape 4: 2024-2030
- Spadestik 'projekt bytorv'
- Evt. flytning af Æ Træfpunkt og Ungdomsklub
- Udbud og spadestik 'projekt Handelsakse'
- Udbud og spadestik 'projekt Kulturakse'

Port til skoven

Nyt bevægelsesområde

Natur- og fritidsaksen

Styrket tilknytning mellem Golfcenter og fritidsliv

Port til byen

STUK
Sikker skolevej
Synergi mellem udvidelses-planer og bevægelsesområdet

Kulturaksen
Kulturen ud i byrummet

Port til byen

Centrum

Børnegården
Evt. sammenlægning af daginstitutioner.

Seniorboliger
Bynært, forskønnelse og fortætning

Udvikling af Industriområde

Sundhedshuset
Udbygges med 250 m²

Udvidelse af Højskolen
Fokus på fortætning og borgeraktiviteter

Børnehave Rolighedsvej
Selvejende

Handelsaksen
Styrke sammenhængen mellem Søndertorv og den ensrettede del af Søndergade

Toftlund Distriktsskole
Sikker skolevej
Udnyttelse af m2 efter skoletid

Evt. flytning af Æ Træfpunkt og Toftlund Ungdomsklub
Synergi til byliv og et nyt bevægelsesområde

Evt. styrkelse af de små lokale fællesskaber
Familievenlige aktiviteter

Børnecentret Høllevang
Evt. sammenlægning med daginstitutioner i bymidten

Port til byen

Fokus på:

- At koncentrere byliv og byfunktioner i bymidten
- At styrke byens fællesskaber
- Fortætning og omdannelse frem for nybyg

TOFTLUND 2020-2030

05

Processen

Arbejdet med udviklingsplanen for Toftlund blev igangsat i foråret 2018. Udarbejdelsen er sket i tæt dialog med byens borgere, lokale aktører samt Tønder Kommune.

Processen i tal:

- Over 50 møder og interview i Toftlund og med Tønder Kommune
- Over 400 personer deltog til bymøde 1+2
- Over 110 personer deltog i workshopforløb
- Over 400 elever deltog i temadagene på Toftlund Distriktsskole

Og så må vi ikke glemme dem, der har fulgt med på sidelinjen.

Procesforløb 2018-2020

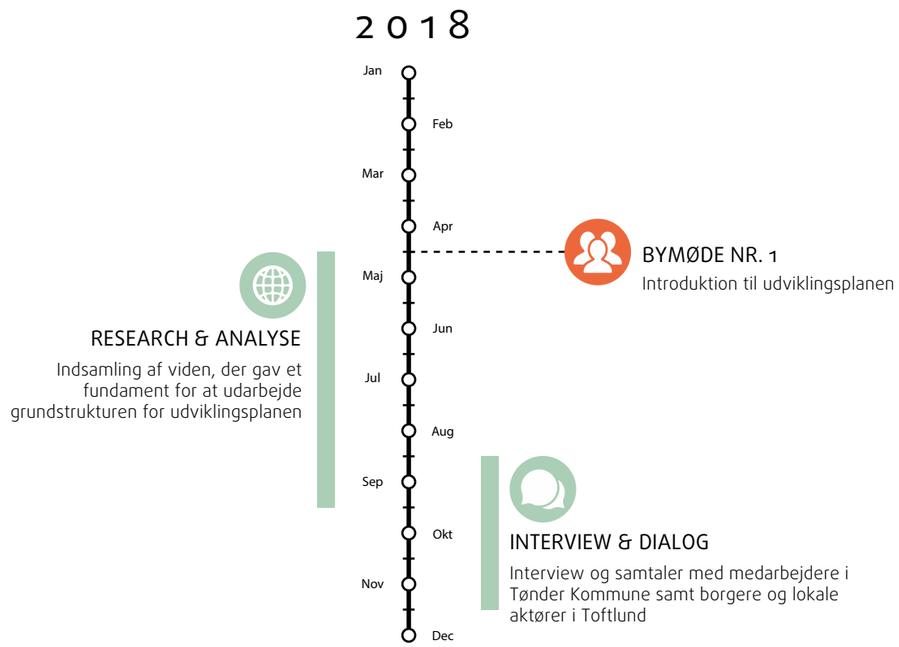

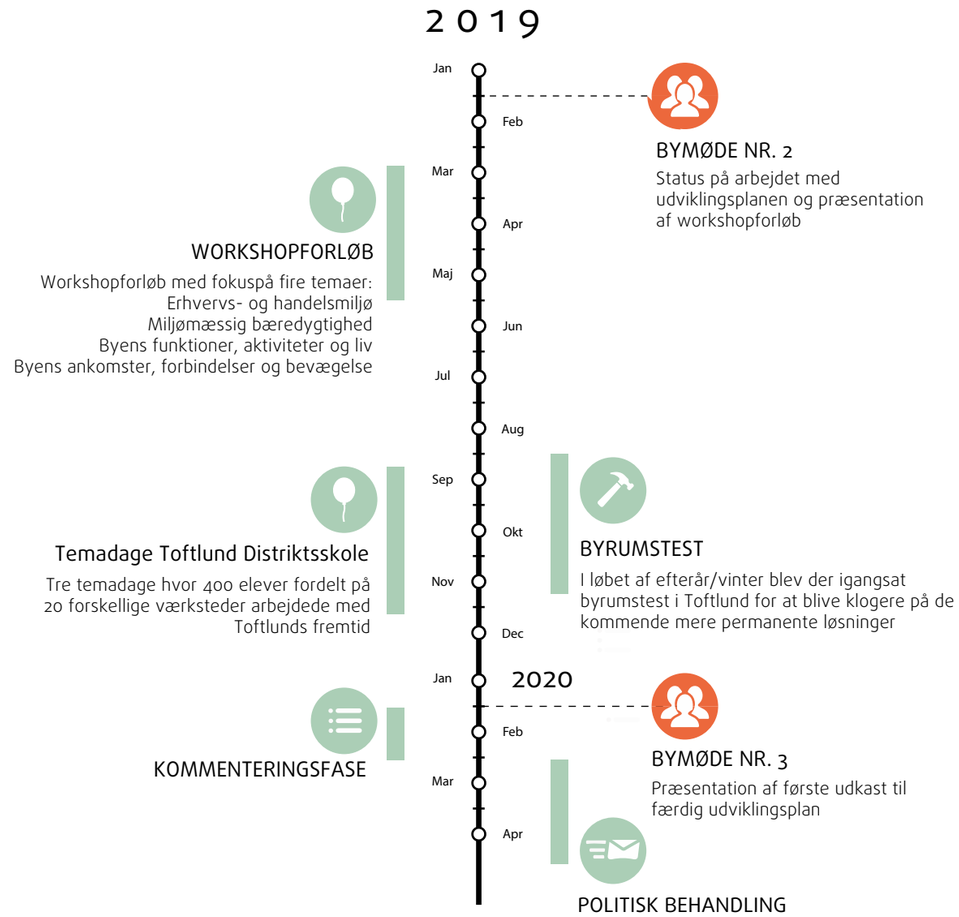

Byrumstest

I efteråret 2019 blev der igangsat en række midlertidige byrumstest i Toftlund midtby. Midlertidige byrumstest gør det muligt at afprøve ideer, eksperimentere og tage chancer. På den måde er vi blevet klogere på, hvad der virker, og hvad der ikke virker i Toftlund, inden der tages permanente beslutninger.

De midlertidige byrumstest har været med til at synliggøre arbejdet med udviklingsplanen, og har derfor også styrket borgernes samtale om byens udvikling – og har fået flere til at have en holdning til, hvad der skal ske i fremtiden.

De byrumstest, der blev valgt, er et resultat af forårets workshopforløb og fokuserde på at styrke handelsaksen og kulturaksen.

STYRKELSE AF ANKOMSTEN

Byporte
Toftlund kan være svær at få øje på, når man kommer kørende forbi på hovedvejene. Derfor etableres tre byporte ved indfaldsvejene, for at undersøge, hvad der sker, hvis man gør lidt mere opmærksom på byen. Ved sin form følger byportene op på de midlertidige lamper i midtbyen.

STYRKELSE AF KULTURAKSEN

Byttebibliotek, parkour-stativ og lysinstallation
Bytte-biblioteket blev taget godt imod og beskrives som en god idé. Desværre blev parkour-elementet i installationen ikke brugt, hvilket formentlig hænger sammen med, at det ikke er blevet kommunikeret tilstrækkeligt ud.

En friluftsscene ved Musik- og Teaterhuset
Scenen ved Musik- og Teaterhuset blev ikke brugt tilstrækkeligt. En fremtidige scene skal tænkes mere som et multifunktionelt element i byrummet.

STYRKELSE AF HANDELSAKSEN

Midlertidige siddemiljøer
Generelt ønskes, der flere opholdsmuligheder i bymidten, men de skal bare ikke placeres på p-pladser. Siddemiljøerne, der indtog Søndergade, betød at bilerne blev nødt til at sænke farten, hvilket flere oplevede meget positivt.

Indkøbsvogne med blomster
Indkøbsvognene var med til at understøtte, at det er en handelsgade, og styrke sanseligheden i bymidten. Mange var ikke helt klar over, at indkøbsvognene også var en reference til handelsgaden - men der blev generelt taget godt imod blomsterne, og den stemning de var med til at understøtte.
Begrønning af bymidten bliver vigtigt at tænke med ind i en permanent løsning.

Ekstra belysning med markante lamper
Lamperne langs hele handelaksen blev taget meget godt imod, da de både var med til at understøtte en hyggelig stemning – og styrke forbindelsen mellem Søndertorv og den ensrettede del af Søndergade.
I en permanent løsning kan der arbejdes med en Toftlund-lampe.

Rød maling og røde løbere
Der blev generelt taget godt imod den røde maling på kørebanen i hele handelsaksen på trods af udfordringerne med at malingen ikke nåede at tørre. I en permanent løsning bør markering af handelsaksen tages med i forbindelse med en ny belægning.
De røde løbere tabte lidt af deres gennemslagskraft fordi alle butikker ikke havde modtaget en rød løber på grund af en misforståelse.

Midlertidig byport, hjørnet ved Ribevej og Vestergade

Dansespirer

Bliv hverdagsaktivist

Temadage

Onsdag-fredag i uge 37 fik over 400 elever på Toftlund Distriktsskole mulighed for at arbejde med Fremtidens Toftlund. Eleverne blev fordelt på 20 forskellige værksteder på tværs af årgange, hvor de arbejdede med at undersøge byens potentialer – og hvordan børn og unge kan blive mere synlige i byen.

Temadagene var med til at styrke et medejerskab til Toftlunds fremtid særligt i forhold til at lære eleverne at have en holdning til byens udvikling, og hvordan de kan være med til at sætte et aftryk.

Temadagene kulminerede med at eleverne viste byen og Tønder Kommunes borgmester, hvad de havde arbejdet med i løbet af de tre dage. Flere af værkstederne havde lavet konkrete plancher og modeller, der blev udstillet i et tomt butikslokale i Søndergade nr. 13, som var åbent frem til medio november.

20 forskellige værksteder
Værkstederne arbejdede ud fra forskellige temaer, men de forholdt sig alle til Toftlunds fremtid. Værkstederne var bemandet af et mix af lærere og pædagoger fra Toftlund Distriktsskole – og så var der koblet en ekstern person til hvert værksted, der skulle styre forløbet.

Resultaterne fra værkstederne er taget med i Udviklingsplanens anbefalinger.

Iværksætteri i øjenhøjde
MIND FACTORY by ECCO
Hvad kan gøre Toftlund til en endnu bedre by at besøge og bo i? Mangler der et særligt Toftlundflag, en bestemt fritidsaktivitet eller et flot gavlmaleri på en trist bygning?

Street Games
GAME Denmark
Hvordan kan man bruge gadeidræt- og kultur til at skabe et ungdomsmiljø i og omkring hallerne i Toftlund.

Utopia – din drømmeby
Kulturskolen i Tønder Kommune
Hvordan ser din drømmeby ud? Er der rutchebaner fra tagene, luftskibe på himlen, gangbroer mellem husene og måske et stort akvarie på torvet? Hvad laver menneskene i byen og hvem bor der? Hvordan ser husene ud?

Skal vi lege?
Kultur og Fritid, Tønder Kommune
Mange er vant til at dyrke idræt og motion på et bestemt tidspunkt og sted. På dette værksted skal vi undersøge nye muligheder i byen for at få mere leg og bevægelse ind i vores hverdag.

Spis uden at spilde
Sundhed og Arbejdsmarked, Tønder Kommune og Det Rullende Madværksted / NordeaFonden
Der sættes gang i køkkenløjerne, når man i tre dage bliver undervist af professionelle kokke og sundhedskonsulenter. Fokus er på klimavenlig mad, og hvordan vi kan minimere madspild.

Eventmaker
DGI
Hvilket event kunne I godt tænke jer kom til Toftlund? Og hvad skal der til for at jeres egen ide bliver til virkelighed? Ud fra jeres egne ideer finder vi frem til et event i Toftlund by.

Kulturen ud i byrummet
Biblioteker og Kulturinstitutioner i Tønder Kommune
Hvordan kan man flytte kulturen uden for de vante rammer og ud der, hvor folk også mødes? Hvordan kan kulturen både overraske og være nærværende i det offentlige rum?

Skovens potentialer
Billedkunstlærer
I Toftlund grænser skoven helt op til byen. Det er helt unikt og langt fra alle byer, der har den luksus. Men hvad bruges skoven til i dag, og hvilke potentialer gemmer den på?

Utopia - din drømmeby

Spis uden at spilde

Street Games

Arkitektur og Streetart

Teater i øjenhøjde

Toftlund
MT

06

Byens historik

Toftlund, begyndte først rigtig at tage form i perioden under Tysk herredømme fra 1864. Bismarck manglede et administrationssted i midtlandet og valgte at bygge et helt nyt på en 'bar' mark. Det, som vi i dag kender som Toftlund.

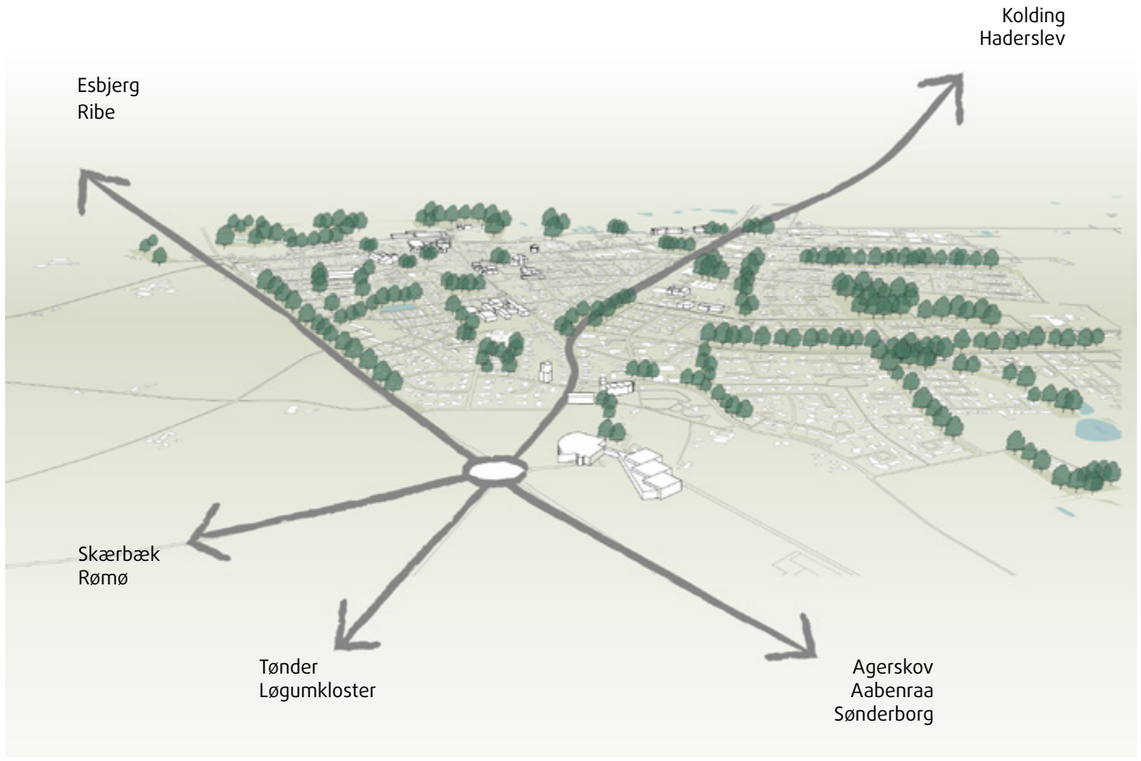

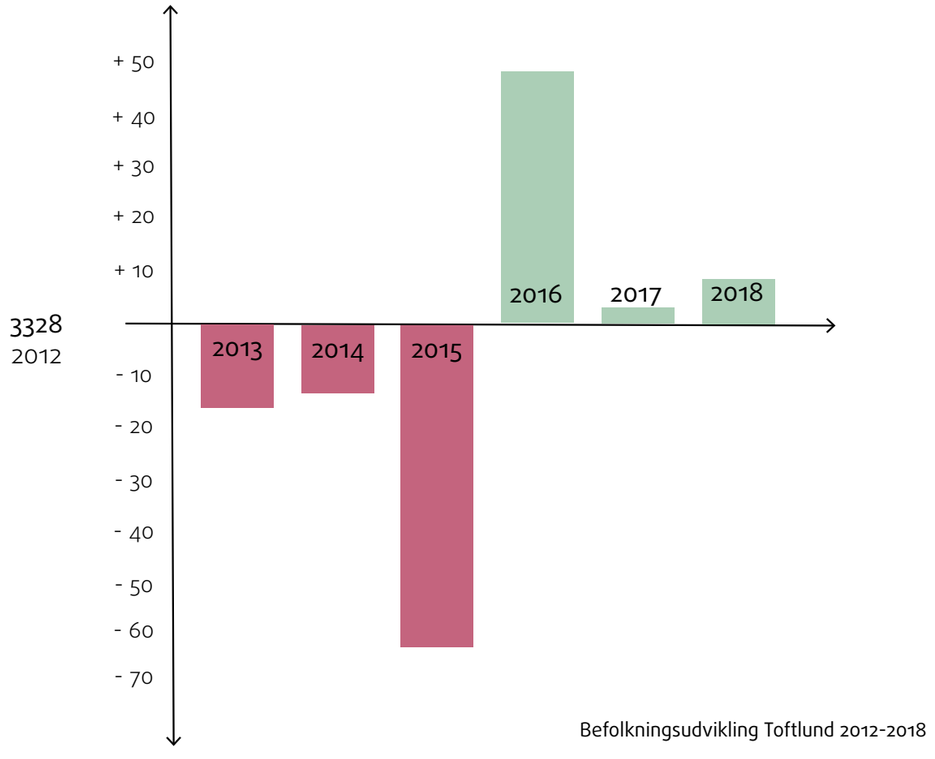

Befolkningsudvikling Toftlund 2012-2018

Toftlunds udvikling

I 1870 var Toftlund ikke andet en fire gårde og et par huse. Lidt derfra lå Herrested kirke (1200-tallet), hvor der også var nogle huse. Preusserne besluttede at bygge en ny administrationsby, sende tyske embedsfolk dertil sydfra og på den måde sikre sig, at området blev påvirket i tysk retning. Byen fik flere hoteller og mange håndværkere slog sig ned i byen. Der kom yderligere skub i udviklingen, da den smalsporede jernbane 'Æ Kleinbahn' fik station i Toftlund i 1904. Og i årene frem til 1. verdenskrig oplevede Toftlund et decideret byggeboom. Opsvinget sluttede brat med udbruddet af 1. Verdenskrig i 1914. Al udvikling gik i stå. Mændene blev indkaldt, og forretninger og gårde forfaldt eller måtte lukke.

I løbet af 50'erne var der atter økonomisk fremgang. Byen voksede og der kom flere virksomheder til stedet. En aktiv handelsstandsforening gjorde meget for at tiltrække nye arbejdspladser. Det lykkedes i begyndelsen af 60'erne at etablere forskellige fabrikker.

I 1980 mente man, at udviklingen var så voldsom, at der var grobund for en ny skole, og Høllevangskolen blev bygget. Det var planen, at skolen skulle have været udbygget og at der skulle have været anlagt et butiksområde, men endnu en gang gik udviklingen i stå. Byggeriet stagnerede og børnetallet faldt.

I 2007 gik Toftlund fra at være hovedby i Nørre Rangstrup Kommune, til at høre ind under Tønder Kommune med Tønder som hovedby. Jævnfør den nye kommuneplan og det nye bymønster er Toftlund i dag sammen med fem andre byer i Tønder Kommune udnævnt til områdeby, der bl.a. betyder, at man har særlige forudsætninger indenfor bosætning, der rækker ud over kommune- og landegrænsen.

Byens beliggenhed

Toftlund ligger i hjertet af Sønderjylland. Byen ligger på en bakkeø, i et ellers relativt fladt landskab omgivet af markante trærækker, der dels gemmer byen lidt væk, men samtidig giver indtryk af en grøn by. Byen er omgivet af marker på tre sider og skov mod nord. Toftlund deles i to af statsvejen - Koldingvej. Forbindelsen mellem de to dele, sker gennem tre underkørsler af Koldingvej.

Byens boliger og bygninger

Byens yderområder er udlagt med parcelhuse, mange placeret omkring mindre fællesarealer. Byens kerne er uden en klar infrastruktur med huse i 1-2-3 etager, der i begrænset opfang ligger med facaden direkte mod gaden. Husene fremstår individuelt i byggestil og giver dermed udtryk af en by i kontinuerlig udvikling, men uden arkitektonisk sammenhængskraft. Undtaget er de markante bygninger opført af tyskerne i årene op til 1. verdenskrig.

Byens rum og liv

Toftlund har igennem en længere årrække udviklet sig tilfældigt, og det ser man blandt andet i byens struktur. Der mangler gode offentlige byrum i bymidten, der animerer til ophold udover den tid, det tager at handle ind. Der er for mange ikke-steder og by-strukturen understøtter ikke placeringen af for eksempel Musik- og Teaterhuset, Kulturtorvet med bibliotek og biograf, sportshallen, eller overgangen til skov og marker. Byen er præget af bilisme, og det understøttes af at enhver plads i Toftlund, er en p-plads. Dette medfører, at det er bilerne, der dominerer og gør det mere usikkert for bløde trafikanter at færdes mellem hjem, arbejde, butikker og fritidsaktiviteter.

Befolkningsudvikling i Toftlund

I 2014 blev Toftlund benævnt 'en bosætningsby under pres'. Ser vi befolkningsudviklingen hen over de senere år, kan vi dog aflæse positive tendenser.

1588 husstande (2013 tal)
40.700 arbejdspladser kan nås på 30 min i bil fra Toftlund (2013 tal)

Svømmestævne i friluftsbadet i 1950'erne
Foto: Lokalhistorisk Arkiv Toftlund

Vestergade 4, det nuværende STUK
Foto: Lokalhistorisk Arkiv Toftlund

Byens styrker

Flere af Toftlunds udviklingsprojekter og attraktioner er sket på baggrund af stærke lokale kræfter og et tæt samarbejde mellem by og kommune. På trods af byens mange og særlige attraktioner, ligger der dog et uudnyttet potentiale i at give dem et stærkere aftryk i byens identitet.

Friluftsbadet
Toftlund Friluftsbad åbnede i sommeren 1943 og er således i gang med sin 76. sæson. Friluftsbadet er typisk åben fra maj til august og er en populær fritidsaktivitet.

Toftlundhallerne
Byggeriet af Toftlundhallerne blev påbegyndt i 1965 og er blevet til med frivillige kræfter og fanger fra Renbæk Statsfængsel. I år 2000 blev der bygget en keglebane, og det sidste store byggeri var tilføjelsen af et fitnesscenter i 2007.

Brundtlandby og Brundtlandcenteret
I 1990 blev Toftlund udnævnt til Danmarks første Brundtland-by, hvor målet var at reducere energiforbruget med 30-50 %. Med fælles indsats lykkedes det Toftlund at reducere CO_2-udledningen med over 50% i 1995. I den forbindelse blev Brundtlandcenteret opført syd for byen, og skulle være et udstillingsvindue for nye energiteknologier.

Toftlund Biograf
Toftlund Biograf har eksisteret siden 19. oktober 1951 og drives i dag af en støtteforening udelukkende med frivillig arbejdskraft. Biografen har to sale med topmoderne lydanlæg.

STUK
STUK flyttede i 1978 fra Christiansfeld til Toftlund, og udvidede med et 2-årig Studenterkursus. I dag består STUK af 4 afdelinger, der er med til at fylde byen med unge mennesker. En 2-årig STX med ca. 75 elever. Mellemtrin og overbygning med ca. 270 elever fordelt fra 4.-10. klasse. Og en kostskoleafdeling med plads til 35 elever.

Brundtland Golfcenter
Det, som i dag er en anerkendt golfbane i Danmark med golfhotel og restaurant, startede som et borgerinitiativ i 1981, hvor nogle golfentusiaster, ønskede at bringe golfspillet tæt på Toftlund. Det er unikt at Toftlund har en professionel 18-hullers golfbane liggende i byens baghave.

Musik og teaterhøjskole
Musik og Teaterhøjskolen er en dansk folkehøjskole i Toftlund, der har specialiseret sig i linjefagene musik, sang, lydteknik, elektronisk musik, teater, dans og nycirkus. Højskolen har til huse i et ombygget mejeri, og åbnede i juli 1984 med officiel indvielse af Dronning Ingrid d. 24. november 1984.

Musik- og Teaterhuset
I tæt forbindelse med Højskolen ligger Musik- og Teaterhuset. En ikonisk bygning opført 1990 tegnet af arkitekten Carsten Hoff. Den usædvanlige bygning, der danner ramme om mangeartede kulturelle aktiviteter, skiller sig ud fra sine omgivelser gennem sit udtryk, sin form og materialevalg. Bygningen må betegnes som en arkitektonisk attraktion i Toftlund.

07

Overordnede rammer

Der er valgt fire udviklingsprincipper, der skal fungere som styringsredskab og ramme for arbejdet med udviklingsplanen.

Udviklingsprincipperne er:

- Bæredygtig udvikling
- Klynger og netværk
- Sundhed og trivsel
- Målgruppefokus

Bæredygtig udvikling

I 1990 blev Toftlund udnævnt til Danmarks første Brundtland-by og med fælles indsats lykkedes det Toftlund at reducere CO_2-udledningen med over 50% på bare fem år.

I 2019, et kvart århundrede senere, fik danskerne det første klimavalg nogensinde og samme år satte en ung norsk pige på bare 16 år gang i en bevægelse, der fik verden til at sætte fokus på klima, miljø og bæredygtighed.

Toftlund er også en del af denne internationale dagsorden, om man vil det eller ej, og Toftlund har god erfaring med bæredygtig udvikling fra projektet i 90erne. Det var noget man dengang fandt stolthed i, og nu er der stolthed at spore igen, fordi udviklingsplanen sætter fokus på Toftlunds mange potentialer.

Et nødvendigt fokus på klima, energi og miljø, kan altså blive til et naturligt udviklingspotentiale for Toftlund - for her har vi gjort det før!

Bæredygtig udvikling handler om at se på det man har, bruge det klogt og fjerne det der ikke længere giver mening. Det handler ikke alene om klima og miljø, men derimod om bæredygtighed i bred forstand. Når hverdagen og byen fungerer, så bliver der overskud til udvikling og forandring. Det gælder for borgere, erhverv, institutioner og myndigheder. Der skal være styr på det basale, så kommer modet til forandring og nytænkning helt af sig selv. En bæredygtig hverdag, giver overskud til bæredygtig udvikling.

Udviklingsplanen er udarbejdet i tæt samarbejde mellem borgere og kommune og en del af planen går på at sikre en fortsat positiv udvikling af Toftlund, ved at forbedre både de fysiske rammer, de sociale relationer, de grønne områder, byens sammenhængskraft, tilgængeligheden og adgangen.

I arbejdet med udviklingsplanens forskellige indsatser er bæredygtighed derfor et nødvendigt princip. Med et fokus på fx cirkulær økonomi, cirkulært byggeri, beplantning, sociale relationer og sunde fællesskaber, kan udviklingsplanen, den nationale og internationale dagsorden komme til at gå hånd i hånd.

Klynger og netværk

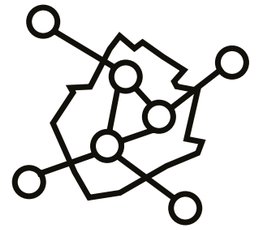

Der er en øget fraflytning fra ydre-kommunerne i Danmark. De seneste befolkningsprognoser for Tønder Kommune (2016) peger blandt andet på, at befolkningstallet i hele Tønder Kommune forventes at falde frem mod 2031, og det har stor betydning for, hvordan man skal tænke udviklingen af byer og landsbyer i Tønder Kommune.

Derfor har kommunen fået udarbejdet en strategiplan, der beskriver hvordan man kan bruge klynger og netværk som et vigtigt redskab i en positiv omstilling og udvikling i kommunens lokalsamfund – samt tilpasning til de strukturelle udfordringer, som et faldende befolkningstal og betydelige demografiske forskydninger stiller Tønder Kommune overfor.

Byerne skal styrke hinanden og ikke konkurrere. Udviklingen af en by skal ikke ske på bekostning af en anden men på grundlag af, hvad den enkelte by kan og har brug for, og ud fra en forståelse af, at Tønder Kommune som helhed har brug for stærke lokalområder. Udvikling, tilpasning og omstilling af byer og landsbyer skal ske med afsæt i konkrete stedbundne, lokale ressourcer og kvaliteter, men også med fokus på regionale, nationale og globale potentialer - og med fokus på byernes kollektive og langsigtede behov frem for de individuelle.
Formålet med klynger og netværk er, at flere lokalsamfund arbejder sammen og gør brug af hinandens styrker til at udvikle det enkelte lokalområde

Klynger
En klynge består af et samarbejde mellem byer eller landsbyer i relativ geografisk nærhed til hinanden. Det vil for eksempel ikke give mening, at bygge en ny svømmehal i Toftlund, da der ligger en i Arrild.

Netværk
Et netværk beskriver mere generelt et samarbejde baseret på meningsfulde sammenhænge mellem byer/landsbyer, men relativt uafhængigt af fysisk nærhed. Det kunne for eksempel være, hvis Toftlund vil genetablere sig som forgangs-by inden for bæredygtighed, hvor man kan trække på nationale og globale samarbejder.

I det fremtidige arbejde med udviklingsplanen er det derfor vigtigt, at man ikke blot forholder sig til Toftlund, men også de omkringliggende byer og opland samt de samarbejdsmuligheder, der ligger uden for den geografiske nærhed.

Sundhed og trivsel

Ifølge en undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen koster fysisk inaktivitet hvert år 6.000 danskere livet og er dermed den næstmest hyppige årsag til tidlig død næstefter rygning. Samtidig viser undersøgelser, at de stigende udfordringer med livsstilssygdomme som fedme, type 2-diabetes og hjertekar-sygdomme kan forebygges, hvis man er fysisk aktiv.

Tønder Kommune har fået nye sundhedsmål med en vision om: Rig på sundhed, trivsel og livsglæde – rig på det gode liv. Med en målsætning om, at der skal være færre borgere i Kommunen, der ryger, færre der kæmper med fedme, flere der skal bevæge sig mere, og flere skal have bedre mental sundhed.

Derudover er Tønder Kommune godkendt til at blive en Bevæg dig for livet – Visionskommune, hvor formålet er at være med til at gøre Danmark til den mest idrætsaktive nation i verdenen. Målsætningen er, at 75 % af danskerne i 2025 skal dyrke idræt, og at 50 % af befolkningen skal dyrke idræt i en forening. I den forbindelse vil Tønder Kommune i perioden 2018-2022 forbedre sundhedsprofilen og understøtte foreningslivet og det aktive fritidsliv, så kommunen er med til at skabe en højere livskvalitet for kommunens borgere.

Sundhedsmålene og Bevæg dig for livet går hånd i hånd og handler grundlæggende om at understøtte, at borgerne i kommunen får et sundere hverdagsliv.

I forbindelse med Udviklingsplan Toftlund skal der være fokus på, at byen skal være med til at skabe rammerne for, at sund livsstil forekommer naturligt, hvor man ved at forandre eller forbedre det fysiske miljø i form af byrumsarkitektur kan fremme fysisk aktivitet og en sundere livsstil.

Særligt vil fokus være rettet mod hverdagsaktiviteter og på, hvordan gode mødesteder i det offentlige uderum kan bidrage til bedre sundhed og livskvalitet. Herunder skal der arbejdes med bevægelsesstrategier, hvor man integrerer sociale, kulturelle og fysiske organiserede og uorganiserede aktiviteter i byen. Men der skal også arbejdes med byens forskellige målgrupper, da forskning også viser, at hvor drenge og mænd motiveres af fodboldmål, en basketball-kurv, motionsudstyr, parkour-baner og skateboardramper – er det langt sværere at få aktiveret piger, kvinder og seniorer i byens offentlige rum.

Målgruppefokus

Toftlunds centrale placering i det nord-østlige hjørne af Tønder Kommune stiller byen bedre end flere andre byer i kommunen i forhold til at fastholde og tiltrække nye borgere. Toftlund har et særligt potentiale i at tiltrække endnu flere børnefamilier, når vi ser på de parametre, som børnefamilier vægter højst, når de skal bosætte sig.

Boligens betydning

Det er ofte den rigtige bolig, som er afgørende for valg af bopæl. Boligen og især det hjem, som vi skaber ved at bo og leve, har stor betydning for de fleste danskere både økonomisk og følelsesmæssigt. Oplevelsen af at bo godt er det samme som at have en høj livskvalitet i hverdagen.

Den rigtige bolig er vigtigere end kommunegrænsen

Boligens pris, størrelse og kvalitet er med til at afgøre, hvor man vælger at flytte hen. De fleste tænker ikke i en bestemt kommune og ser på bolig i flere byer/områder også henover kommunegrænser. Mange fortæller, at de først drømte om at bo et bestemt sted, by og kvarter. I den konkrete jagt på bolig gik det op for dem, at den bolig de kunne få for deres budget slet ikke levede op til deres drømme for den nye bolig. Derfor valgte de at udvide området, hvor fremtidens bolig kunne ligge.

Tryghed og nærhed

Mange ser huset, haven og et godt og sikkert kvarter, som den ramme, man skal have, når man er børnefamilie. For mange er det boligen for livet, de er på jagt efter. Udover boligens pris, udseende og kvarteret lægger de også vægt på nærhed til arbejde og skolen. Man ønsker maksimalt at pendle ca. ½ til 1 timer til og fra arbejde. Det er tiden, man regner på, når man skal finde ud af, om det kan lade sig gøre at flytte, ikke afstanden i antal kilometer.

Bymiljø

Mange udtrykker vigtigheden af at have en by og et bymiljø i nærheden. Et sted, hvor man har lyst til at være i fritiden. Det kan være til shopping, et sted at spise og hygge sig, mødes i mødre-gruppen, høre musik, gå i biografen og måske holde et møde. Byen skal helst mærkes som noget, der lever og inspirerer, når man kommer der.

Toftlund har allerede mange af de kvaliteter og muligheder, som børnefamilier efterspørger. Toftlund er placeret i relativt kort afstand til et stort antal arbejdsplader (over 40.700) og derudover har Toftlund gode børnepasnings-, skole- og sundhedstilbud, herunder et studenterkursus og et rigt forenings-, kultur- og handelsliv. Derudover er det også vigtigt at nævne, at man i Tønder Kommune og herunder Toftlund kan købe flotte huse til attraktive priser – både når der skal bygges nyt eller køb af eksisterende bolig. Toftlund er derfor en oplagt by, når det gælder om at tiltrække særligt børnefamilier.

I arbejdet med udviklingsplan Toftlund er det vigtigt at arbejde målrettet med at understøtte udviklingen af byens profil som 'Byen hvor hverdagen er vigtigst' – og med fokus på at målrette udviklingen ift. tiltrækning af børnefamilier. Og dernæst skal de gode historier om skolen, miljøet og fritidslivet frem og bruges strategisk i arbejdet med at markedsføre Toftlund.

08

Fysiske hovedgreb

Hovedgrebet er rygraden for en fysisk omdannelse af Toftlund og er nødvendig for at indfri visionerne for byens udvikling.

Hovedgrebet skal være med til at sikre at identiteten også får et ydre udtryk. Identiteten skal være synlig i det fysiske miljø, i arkitektur og byrum og den skal have bund i brugen af de fysiske netværk og i byens funktioner, der findes og etableres.

Hovedgrebet skal være med til at styre og formidle, hvordan forventninger til investeringerne i Toftlunds byrum og byens mobilitet vil blive prioritereret over de kommende år for at opnå synergi med de strategiske indsatser.

Hovedgrebet består af 3 elementer:

Toftlund - at ankomme til byen
- Portene til Toftlund
- At finde ind og finde rundt
- Tilgængelighed for alle

Toftlund – en styrket hverdagsby
- Handelsaksen
- Kulturaksen
- Natur- og fritidsaksen

Toftlund – en stærk midtby
- Et bycentrum
- Mødet mellem mennesker
- Rekreative grønne byrum

At ankomme til byen

Toftlund kan man med rette kalde Sønderjyllands geografiske midtpunkt. Der er ca. ½ times kørsel til Tønder, Aabenraa, Ribe, Kolding og Haderslev. Men der er brug for at Toftlund får en stærkere bystruktur og et mere synligt aftryk på Danmarkskortet. Toftlund har nemlig rigtig meget at byde på, og det skal være tydeligt, allerede inden man ankommer til bymidten. Det er uden for bygrænsen, at man træffer valget om at gøre stop i Toftlund, derfor er det her, det skal være tydeligt, hvad Toftlund rummer af tilbud og oplevelser.

Når man har taget valget om at dreje af til Toftlund, skal det også være let at finde ind og finde rundt. Og det skal være let og sikkert for alle – både for gæster og beboere – om man er i bil, på cykel, går med rollator eller er synsbesværet.

Portene til Toftlund

Ved ankomstvejene til byen, skal der arbejdes med at gøre opmærksom på byen, på en måde der inviterer forbipasserende ind til byen, så de bliver nysgerrige på at gøre brug af byens tilbud. Det skal ske via let-aflæselige identitetsmarkører, der fungerer som 'porte' til byen, om som hænger sammen med byens fortælling og identitet.

At finde ind og finde rundt

Når man drejer af til Toftlund, skal man have en varm velkomst hele vejen ind til bymidten, og det skal være let at navigere rundt til byens forskellige oplevelses- og fritidstilbud. Det skal ske ved at forskønne ankomstvejene og med skiltning, så folk bliver ledt de 'rigtige' steder hen og på en måde, der understøtter den stærkeste oplevelse af byen. Samtidig skal skiltningen styrke formidlingen af byens historie, attraktioner og tilbud.

Tilgængelighed for alle

Toftlund skal være en familievenlig by med fokus på tilgængelighed for alle. Det betyder, at det skal være trygt og sikkert at færdes i byens rum og ind og ud af de forskellige fritids- og oplevelsestilbud. Det skal sikres at alle mennesker har samme muligheder for at indgå i byens fællesskaber på tværs af alder, køn og små og store udfordringer (handicap). Det skal ske ved at 'tilgængelighed for alle' tænkes med fra start i alle typer anlægsprojekter. Derudover skal der arbejdes med en fremtidssikret mobilitetsplan på tværs af transportforme, så beboere, besøgende og erhvervslivet kan komme let og sikkert ind og ud af byen til gavn for byens liv og miljø.

En styrket hverdagsby

Toftlund har det, som mange andre byer af samme størrelse ikke har. Byen har en perlerække af unikke fritids- og oplevelsestilbud. Men byen bærer præg af gennem en årrække at have udviklet sig tilfældigt, og byens fysik understøtter derfor ikke byens liv og oplevelsestilbud. Med dette greb understøtter man de energier, der allerede er i byen gennem fokus på en Handelsakse, en Kulturakse og en Natur- og fritidsakse. Dette skal understøtte og styrke de aktiver som Toftlund allerede har og skabe rum og plads til forskellige typer af hverdagsfællesskaber.

Handelsaksen

Butikkerne i Toftlunds bymidte er koncentreret dels mod nord, ved Fakta og Aldi og den trafikensrettede del af Søndergade og mod syd ved Søndertorv. Der er godt 100 meter mellem de to koncentrationer, hvilket gør at den fysiske forbindelse mellem dem er svag. For at understøtte handelslivet og handelsoplevelsen skal forbindelsen styrkes, og der skal arbejdes med at understøtte den forskellighed, der også er mellem Søndertorv og den ensrettede del af Søndergade.

Kulturaksen

Toftlund tilbyder kulturoplevelser af høj kvalitet med en biograf, hvor du kan se premierefilm, med en billed- og lydkvalitet, der overgår mange biografer i Danmark. Og du kan opleve anerkendte musik- og teaterforestillinger i Toftlunds arkitekttegnede Musik- og Teaterhus. Kulturaksen skal styrke bevidstheden og synligheden om Toftlunds unikke kulturtilbud, ved at bringe kulturen ud i byrummet i form af installationer, hvor kulturen bliver nærværende og er med til at skabe oplevelser gennem leg og interaktion.

Natur- og fritidsaksen

En bynær skov, et friluftsbad, et halområde, en golfbane – det er unikke fritidsattraktioner i Toftlund. Forbindelsen mellem disse skal styrkes og forbindes endnu stærkere til byen. Herunder skal der også være fokus på at styrke trygheden i området, da der har været en del utryghedsskabende adfærd. Dette skal blandt andet ske ved at understøtte en sund ungdomskultur. Der skal arbejdes med de mere uformelle og spontane aktiviteter og mødesteder, der inviterer til bevægelse, leg, deltagelse og fællesskab. Grænsen mellem sport og leg, og grænsen mellem sport, bevægelse og kultur skal udfordres, hvor fokus er at styrke mødet mellem mennesker i hverdagen. Dette greb er inspireret af et byfornyelsesprojekt i Toftlund i 2004, som aldrig blev fuldt realiseret.

En stærk midtby

En by er ikke blot et sted, man bor, køber ind og hænger ud. Byen er et sted, der har indflydelse på, hvordan man udvikler en fornemmelse for retfærdighed, hvordan man udvikler sin forståelse for fællesskabet og byens liv, og hvordan man lærer at tale med mennesker, der ikke er ligesom en selv.

Kigger man på bylivet og bymidten i Toftlund, er det tydeligt, at der mangler kvalitet i bymidtens rekreative muligheder. Toftlund bærer præg af gennem en årrække at have udviklet sig tilfældigt og er præget af at være planlagt ud fra billisternes præmisser. Enhver plads i byen er en parkeringsplads. Selv den del af byen, der har karakter som en handelsgade, er præget af billisme. Der skal skabes plads til bylivet og plads til mødet mellem mennesker – herunder har det stor betydning, at Toftlund i dag ikke har en pladsdannelse, der opfattes som byens centrum.

Et bycentrum

Når man ankommer til Toftlund bymidten, skal man have en stærk fornemmelse af at være 'landet' i byen. Det skal ske gennem etablering af en central plads/et centrum, som et naturligt sted at mødes, at afholde by-arrangementer og placere byens juletræ. Dette skal også gerne animere til, at der etableres flere serviceforretninger i bymidten som en café eller is-butik, fordi det at opholde sig i byen bliver mere naturligt.

Mødet mellem mennesker

Ud over en central plads, skal der generelt skabes plads til de uformelle møder mellem mennesker, byrum der inviterer til ophold og det at hænge ud. Herunder er det også vigtigt at arbejde med målgrupper, hvor man sammentænker gadekultur, eventkultur, institutionskultur og hverdagskultur – og som også forholder sig til byrummenes sæsonbetonede liv og aktiviteter.

Rekreative grønne byrum

Selvom Toftlund i udgangspunktet er grøn, er biodiversiteten meget lav. Derfor skal der udarbejdes en begrønnings-strategi, der er med til at øge biodiversiteten, og som også er med til at styrke sundheden og livskvaliteten blandt byens borgere og besøgende. Ved at udnytte eksisterende grønne områder og forløb, skal der skabes grønne spots og grønne 'omveje', der er med til at gøre oplevelsen af at færdes i Toftlund endnu mere spændende og inviterende.

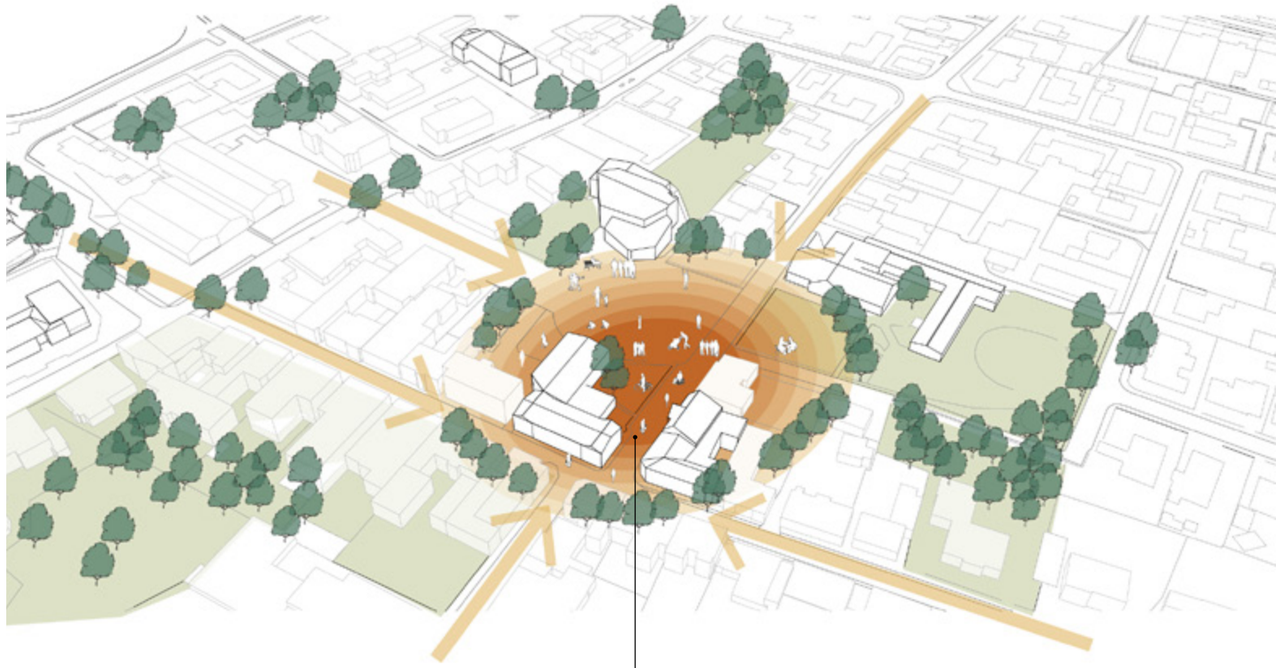

Bycentrum
En pladsdannelse, der er med til at forbinde Søndertorv med den trafikensrettede del af Søndergade

09

Fem strategier

Mens udviklingsprincipperne og de fysiske hovedgreb fungerer som ramme og styringsredskab, skal fem strategier og deres indsatser være med til at gøre arbejdet med at realisere udviklingsplanens visioner endnu mere konkrete.

1. Bevaring, fornyelse, omdannelse og udvidelse
2. Styrkelse af den lokale sammenhængskraft
3. Synergi mellem udviklingsprojekter
4. Styrkelse af Toftlunds fritidsliv
5. Styrkelse af handelsliv og handelsmiljø

Bevaring, fornyelse, omdannelse og udvidelse

MÅLSÆTNING MED STRATEGIEN

Toftlund har ikke stået stille. Det er tydeligt at se, at byen har udviklet sig fra byens grundlæggelse til i dag. Byen har en særegen kirke med en tilbygning i tysk herregårdsstil og markante bygninger, der er opført som administrationsbygninger, da byen var under tysk herredømme. Af ny arkitektur er der blandt andet det moderne Musik- og Teaterhus.

Der er rigtig mange kvaliteter ved Toftlund. Men byen har også nogle bagsider. Det er tydeligt at se, at byen gennem de sidste mange år, har udviklet sig tilfældigt og derfor trænger til en samlet plan, der strammer op på midtbyens ret tilfældige og fragmenterede udtryk. Udviklingsplanen skal være med til at samle, styrke og intensivere byens kvaliteter og så skal fremtidige udviklingsprojekter tænkes sammen med byfornyelsen.

INDSATSER

- Parametre for byfornyelse i Toftlund
- Revideret bevarende lokalplan
- Arkitektonisk kvalitet
- Funktionstømte bygninger
- Dispositionsplan (handel, erhverv, parcel)

> Svær tilgængelig bystruktur. Manglende centrum. Arkitektonisk usammenhængende.
>
> Byrumsanalysen

> Der er mange grimme huller i bymidten
>
> Borger i Toftlund

INDSATSER

PARAMETRE FOR BYFORNYELSE

Når nye projekter skal prioriteres og vurderes, er det vigtigt at se på de muligheder og konsekvenser, de har for byens sammenhæng og udvikling. Herunder er beskrevet bystrategiske parametre for vurdering af større udviklingsprojekter i Toftlund. Parametrene anvendes blandt andet i afsnittet om 'Synergi mellem udviklingsprojekter'.

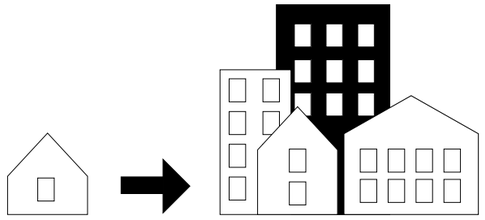

Aktiviteter og døgncyklus

Alle byens funktioner har en døgncyklus. Tidspunkter hvor aktiviteten er stor, og hvor den er lav. Dvs. de enkelte byfunktioner har en gensidig påvirkning på hinanden. Ved at gennemtænke placeringen af byfunktioner kan man skabe større aktivitetsgrad og styrke byens liv. Som eksempel kan fremhæves Børnegården i Toftlund, hvor man i dag har stor glæde af at være placeret i bymidten tæt på fx skov, halområde, bibliotek og biograf. Derfor er det vigtigt at undersøge, hvilken betydning det enkelte udviklingsprojekt har for synergien til byen og byens funktioner.

Styrkelse af byens liv og relationer

Ud over at styrke aktivitetsgraden af den enkelte byfunktion, kan en strategisk placering af byfunktioner også være med til at skabe mere liv og styrke de sociale relationer på tværs af alder, køn og baggrund. Det kan være med til at åbne de ellers mere lukkede fællesskaber. Derfor er det vigtigt at undersøge, hvilken betydning den fysiske placering af de forskellige tiltag har for livet i byen og borgernes relation til byen og hinanden.

Fortætning af bymidten

Den gode byudvikling sker efter princippet om, at byudvikling skal ske 'indefra og ud', altså med udgangspunkt i eksisterende struktur og bymæssig bebyggelse. Dvs. byudvikling skal ske ved byomdannelse og fortætning. Fortætning understøtter dermed også reduceringen af 'åbne sår', der allerede forekommer flere steder i Toftlunds bymidte. Derfor er det vigtig at undersøge, hvilken betydning de forskellige tiltag har, ift. til et ønske om fortætning af bymidten i Toftlund.

Byens rekreative muligheder

Ser man på bylivet og bymidten i Toftlund, er det tydeligt, at der mangler kvalitet i byrummene, derfor er det vigtigt at se på, hvordan de forskellige tiltag understøtter byens rekreative muligheder, og herunder hvordan man kan få Toftlunds byrum til at rumme flere oplevelses-lag (fysisk, socialt og mentalt). Det vil være vigtigt at se på, hvordan man kan integrere byrum og bygning så inhouse aktiviteter får lov at bevæge sig uden for bygningen og interagere med den omkringliggende kontekst.

REVIDERET BEVARENDE LOKALPLAN

Som beskrevet i Kommuneplanen skal der udarbejdes en revideret bevarende lokalplan for Toftlund, der strammer op på krav for vedligeholdelse af bygningers arkitektoniske og historiske kvaliteter. Der er et mindre antal bevaringsværdige bygninger i Toftlund, og det er vigtigt, at disse bevares, da de er en vigtig del af Toftlunds historie og er med til at styrke byens særpræg. Derudover kan man overveje at oprette en mindre pulje, hvor man som ejer af en bygning i Toftlund midtby, kan søge penge til generel forskønnelse, da der eksisterer flere bygninger, der har en negativ indflydelse på bymiljøet.

ARKITEKTONISK KVALITET

En spredt by hænger ikke så godt sammen, som den tætte by gør. Det ses med infrastruktur, mødet mellem mennesker samt butiks- og caféliv. Derfor skal det tilskyndes, at der også bygges nyt, når der rives ned. I den forbindelse bliver det vigtigt, at man får udarbejdet nogle parametre ift. god arkitektonisk kvalitet i Toftlund, hvor arkitekturen passer til sine omgivelser (fx fastholder/udbygger en bystrukur) og som respekterer stedet, og det liv stedet inviterer til. Men hvor der også gives lov til at udfordrer det. Dette kan bl.a. blive vigtigt ift. et evt. seniorboligprojekt, hvor man kan udnytte mulige nedrivnings-grunde og dermed undgår åbne sår i byen, og i stedet fortætter byen med nybyggeri.

FUNKTIONSTØMTE BYGNINGER

Der har i løbet af processen med udviklingsplanen været fokus på, at der er en række funktionstømte 'uskønne bygninger' blandt andet langs Ribelandevej og langs Østergade. Der bør arbejdes med at undersøge, hvilke anvendelsesmuligheder de kan få i fremtiden, så de understøtter en forskønnelse og fortætning af Toftlund. Det kan være til bolig eller andet erhverv, der ikke trækker handel væk fra bymidten. Herunder kan en mulighed også være nedrivning for at give plads til nybyggeri.

DISPOSITIONSPLAN

Dispositionsplanen er en overordnet områdeplan, der sætter rammen for, hvordan byen skal disponeres. Herunder er det vigtigt at fastlægge, hvor der er muligheder for at anlægge dagligvare- og udvalgs-varebutikker, erhverv, og parcelhuse.

Dagligvare- og udvalgsvarebutikker

Igennem en årrække har forskellige butikskæder indenfor dagligvarer udvist interesse for at etablere butikker langs og tæt på de større indfaldsveje til Toftlund – dvs. placeringer uden for centerområdet. En fastholdelse og en styrkelse af butikslivet i centerområdet er afgørende for en positiv udvikling af Toftlund. Derfor bakkes der fortsat op om ICPs analyse fra 2016, der konkluderer at en placering af dagligvare- og udvalgsvarebutikker uden for centerområdet vil trække handel væk fra bymidten.

Erhvervsområde

Det er vigtigt, at de erhverv, der allerede ligger i Toftlund, har den nødvendige plads ift. deres fremtidige planer. Derudover er det vigtigt at se på hvilke muligheder, der er for at nye erhverv slår sig ned i byen (Infrastruktur der leder tung trafik uden om bymidten).

Parcelhusgrunde

Toftlund er en bosætningsby, derfor skal det undersøges, om der er et tilstrækkeligt og bredt udbud af attraktive byggegrunde. Herunder er det også vigtigt at se på muligheden for byggegrunde i bymidten, da det understøtter strategien om fortætning.

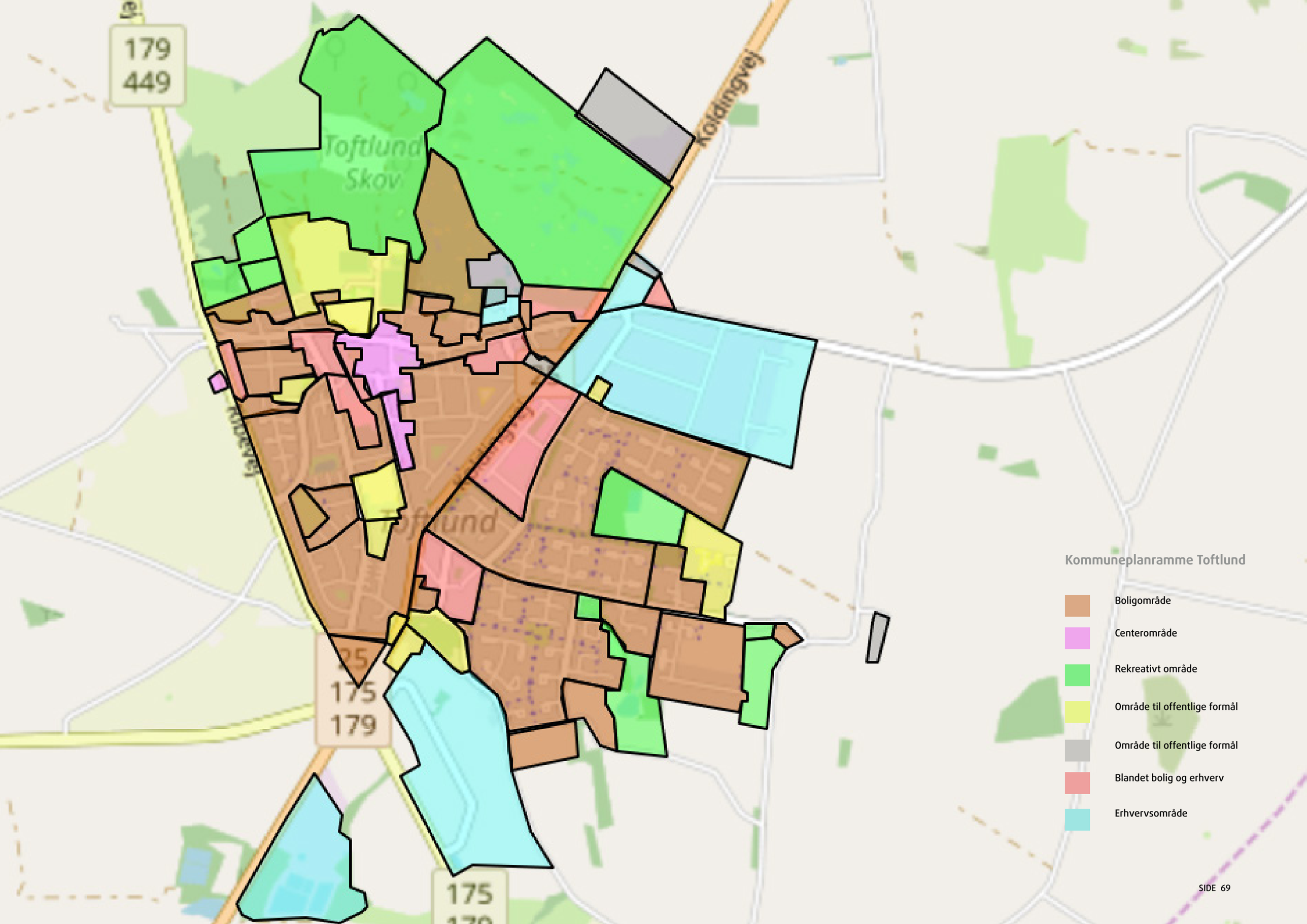
179
449
Toftlund Skov
Koldingvej
175
179
175
Kommuneplanramme Toftlund
Boligområde
Centerområde
Rekreativt område
Område til offentlige formål
Område til offentlige formål
Blandet bolig og erhverv
Erhvervsområde

> Vi står ikke sammen i Toftlund. Der er mange grupper i byen, der ikke kommer hinanden ved
>
> Borger i Toftlund

> Lokalrådet består overvejende af gråhårede mænd Hvem skal tage over i Toftlund?
>
> Medlem af borgerrådet

Styrkelse af lokale sammenhængskraft

MÅLSÆTNING MED STRATEGIEN

Udviklingen af en by afhænger i stor grad af, hvor stærkt sammenholdet og samarbejdet i en by er. Man ved, at de succesfulde lokalsamfund er dem, der selv tager et ansvar, og som både kan arbejde sammen internt og samarbejde med andre.

En vigtig del af processen med udviklingsplanen for Toftlund er netop at styrke og fastholde det momentum, som planen er med til at afføde. Det er nemlig borgerne i Toftlund, der skal være med til at styre udviklingen af byen og sikre en realisering af planerne i tæt samarbejde med Tønder Kommune. Derfor er det afgørende, at Toftlund får skabt en vilje til i fællesskab at sikre en positiv udvikling af byen.

Målet med denne strategi er at igangsætte indsatser, der skal være med til at styrke sammenholdet og samarbejdet på tværs i Toftlund. Det er vigtigt for Toftlund internt, men også i forhold at signalere en stærk fælles vilje og enighed om byens fremtid, hvilket har stor betydning i forhold til eksterne samarbejdspartnere såsom investorer, kommune, fonde osv.

INDSATSER:

- Fra borgerråd til udviklingsråd
- Ansættelse af udviklingskoordinator
- Et bykontor - mødested for alle
- Styrkelse af frivillighedskulturen

INDSATS

FRA BORGERRÅD TIL UDVIKLINGSRÅD

Toftlund Borgerråds sammensætning og rolle er blevet drøftet undervejs i forløbet med udviklingsplanen, og det har resulteret i at borgerrådet indvilligede i at igangsætte en revitaliseringsproces.

Resultatet er, at borgerrådet er blevet til et udviklingsråd, der bredt repræsenterer den beboersammensætning og de lokale aktører, der er i Toftlund.

I stedet for at skulle melde sig aktivt ind, ændres det til at enhver borger, gruppe, organisation, forening eller virksomhed, der er hjemmehørende i området, som udgangspunkt automatisk er medlem af udviklingsrådet. Hvis man ikke ønsker at være medlem, skal man aktivt melde sig ud ved en skriftlig henvendelse. Det betyder samtidig, at der ikke længere opkræves kontingent for et medlemskab, dvs. udviklingsrådets økonomi baseres i fremtiden på frivillige bidrag og ansøgninger.

Udviklingsrådets bestyrelse sammensættes af 9 personer, der vælges for to år:

- 4 Fritvalgte borgere
- 1 person udpeget fra foreninger
- 1 person udpeget fra seniorer
- 1 person udpeget fra kirke/kultur
- 1 person udpeget fra institutioner
- 1 person udpeget fra handel og erhverv

Denne nye konstellation skal være med til at sikre bredde og et stærkere ejerskab til byens udvikling. Det bliver Udviklingsrådet, der i samarbejde med Tønder Kommune, skal realisere udviklingsplanens visioner.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder, Kultur og Fritid
Milepæle:	Der lægges op til halvårlige statusmøder mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune.
December:	Konstituering af udviklingsråd
December:	1. møde mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune
Februar 2020:	2. møde mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune
August 2020:	3. møde mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune

September 2019

Toftlund Borgerforening anno 1982
Foto: Arkiv.dk

INDSATS

ANSÆTTELSE AF EN UDVIKLINGSKOORDINATOR

Frivillige har afgørende betydning for et bysamfund, de er med til at holde gang i foreningerne og i by- og kulturlivet. Men frivillighed er under forandring. Der stilles større krav til de frivillige i form af et øget fokus på professionalisering, dokumentation og ledelse, som betyder, at man som frivillig hurtig kan miste lysten til at forblive frivillig oven i en allerede travl hverdag.

Derfor er der i løbet af processen med udviklingsplanen blevet arbejdet med en idé om at ansætte en lokal udviklingskoordinator i Toftlund. En udviklingskoordinator skal være med til understøtte frivilligheden og sikre større udviklingskraft og synergi mellem aktiviteter og indsatser i byen, samt et større samarbejde mellem professionelle aktører og frivillige foreninger.

Stillingen er en koordinatorstilling, og man skal derfor være bevidst om, at denne person ikke kan overtage alle udviklingsopgaver, men kan netop være med til at koordinere, styrke og sikre fremdrift af projekterne. Det anbefales, at personen refererer til Toftlund Udviklingsråd, og at personen har sin daglige gang på et kontor, der ligger centralt placeret i byen – men også neutralt og uafhængigt, så man understøtter, at personen arbejder for byen i bred forstand.

Det er også vigtigt at fremhæve, at ansættelse af en udviklingskoordinator ikke betyder, at der er brug for mindre frivillighed, men det kan betyde, at den enkelte forening og frivillige vil opleve, at frivilligheden er med til at gøre en endnu større forskel for byen.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder Kultur og Fritid
Finansiering:	Finansiering skal drøftes på de første møder mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune.
Milepæle:	
Februar 2020:	Grundlag for ansættelse drøftes mellem Toftlund Udviklingsråd og Tønder Kommune
Feb.-mar.:	Evt. justering af grundlag for ansættelse af udviklingskoordinator
Apr.-maj:	Evt. ansættelsesproces
Juni:	Evt. ansættelsesopstart

FLERE IDEER FRA BORGERNE I TOFTLUND:

BYKONTOR
Det kunne være en idé at arbejde med at etablere et mødested for foreningerne i Toftlund, så der skabes større naturlige snitflader mellem foreningerne. På den måde kan det blive nemmere at koordinere foreningernes aktiviteter og events.

BORGERBUDGETTER
Med Toftlund og Udviklingsplanen som prøvebane, kan man undersøge, hvordan der kan arbejdes med borgerbudgetter i Tønder Kommune, som et værkstøj til at styrke den lokale sammenhængskraft. Borgerbudgetter indebærer, at en del af det kommunale budget øremærkes til borgernes egne initiativer og projekter. Mindre beløb kan have en rigtig god effekt, hvis målet bl.a. også er at mobilisere folk omkring små eller hyperlokale idéer. Særligt folk, der ikke normalt deltager aktivt i lokalsamfundet. En beslutning om at afprøve borgerbudgetter som et værktøj, ligger i regi af Tønder Kommunes Landdistrikts- og bosætningsudvalg.

STYRKELSE AF FRIVILLIGHEDSKULTUREN
I forbindelse med 'Bevæg dig for livet', er en af målsætningerne at understøtte foreningslivet. Det kunne være oplagt at få en dialog med foreningerne i Toftlund om, hvilke erfaringer, udfordringer, behov og gode historier, de kan bringe på banen, og som kan være med til at danne udgangspunkt for en ny måde at arbejde med frivillighed på i Toftlund.

ET MØDESTED FOR ALLE
Et gennemgående tema har været, at der mangler et 'mødested for alle'. Det kunne være en pop-up-café, hvor et særligt vigtigt fokus er at nå målgrupper, der har svært ved at tage skridtet over dørtærsklen og møde andre. Dem som ofte kæmper med ensomhed.

Det skal være et sted, hvor de foreningsløse møder foreningsfolket. Det er vigtigt, at der er en uformel og åben stemning. Et forslag har været at cafeen kunne ligge i entré-området til Biografen, som allerede i dag bliver brugt, som 'hæng-ud-sted', når man venter på bussen. Derudover er der også en daglig strøm af mennesker, der skal på biblioteket. Det vil dog kræve, at man arbejder med en ny indretning af området. Ideen er at cafeen drives af forskellige foreninger på skift og på kryds og tværs, så cafeen samtidig også fungerer som en relationsskaber på tværs af foreninger.

Synergi mellem udviklingsprojekter

MÅLSÆTNING MED STRATEGIEN

Flere af Toftlunds udviklingsprojekter er sket på baggrund stærke lokale kræfter og et godt samarbejde mellem by og kommune. Det er bl.a. Friluftsbadet, Musik- og Teaterhøjskolen, Musik- og Teaterhuset, Biografen, STUK, Brundtland by, Brundtland Centeret, Golfhotel og Golfbane, beviser på.

Det lokale initiativ har været stærkt, og det er det stadigvæk. Der er flere ønsker om at igangsætte helt specifikke udviklingsprojekter. Nogle af projekterne har udgangspunkt i ønsker fra Toftlund, og andre er strategier, som Tønder Kommune arbejder med. Nogle af projekterne er langt henne i projektudviklingen, mens andre er i deres indledende fase.

Fælles for dem er dog, at de vil have stor gavn af at blive udfordret samt drøftet på tværs for at afdække mulige synergier – både i forhold til samarbejdsmuligheder, men også når det handler om at sammentænke økonomi. En nødvendig indsats vil derfor være at undersøge og drøfte de enkelte udviklingsprojekter og se på, hvordan de kan sammentænkes og styrkes, så det bliver en attraktion for Toftlund by og Tønder Kommune som helhed, og så man får mest udvikling for pengene. Det skal desuden være med til at sikre at projekterne finder deres rette potentiale og dermed har størst mulighed for at blive realiseret.

INDSATSER:
I det følgende beskrives de projekter, der kan have gavn af at blive drøftet på tværs. Projekterne er meget forskellige, også når det handler om tidsperspektiv, men det er vigtigt at få tænkt dem alle igennem, da det vil muliggøre de bedste anlægsinvesteringer.

Toftlund Hallerne - nyt bevægelsesområde
Musik- og Teaterhøjskolen - udvidelsesplaner
Senior-boligprojekt
Sammenlægning af Børnehaverne
STUK - udvidelsesplaner
Facilitetsstrategi for Tønder Kommune
Evt. flytning af Æ Træfpunkt og Toftlund Ungdomsklub
Andre vigtig aktører at involvere: Toftlund Distriktsskole, Golfcenteret, Kulturskolen Tønder mfl.

> Udviklingen starter hos borgerne. Hvis man ikke er enige om en fælles retning, kommer man ingen vegne
>
> Esben Danielsen, direktør, Lokale og Anlægsfonden, bymøde januar 2019

> Alle kan ikke få deres egne drømme opfyldt – vi må hver især finde de bedste kompromiser til glæde og gavn for alle i Toftlund
>
> Borger i Toftlund

INDSATS

NYT BEVÆGELSESOMRÅDE

Toftlundhallerne og halområdet er en vigtig byfunktion i Toftlund. Det fremgår også af udviklingsplanens hovedgreb. Men der er ingen tvivl om, at området har brug for en opgradering på flere områder.

Halbestyrelsen fik i 2017 udarbejdet en tilstandsrapport omkring hal 1 og de tilhørende omklædningsrum og disponible rum. Resultatet af denne undersøgelse var, at man anbefalede opførelsen af en ny hal i stedet for renovering af eksisterende bygning. Efterfølgende har halbestyrelsen udarbejdet en visionsplan, der beskriver bestyrelsens og nuværende brugeres visioner for en ny hal.

Vigtige overvejelser:

En masterplan for nyt bevægelsesområde
Der skal udarbejdes en plan for hele området, der tænkes sammen med hovedgrebet, Natur- og Fritidsaksen. Derudover er der mange synergier til andre små og store udviklingsprojekter, herunder blandt andet sammenlægning af daginstitutioner, evt. flytning af Æ Træfpunkt og ungdomsklub, STUKs udvidelsesplaner, evt. nedlæggelse af tennisbaner, nyt streetområde osv.

Afgørende samarbejder
Det er afgørende, at planen understøttes og bakkes op af idrætsforeningen og øvrige relevante aktører, som skal være med til at facilitere og øge nuværende og fremtidige aktiviteter.

Nye fritidsvaner
Befolkningens fritidsvaner er under forandring, derfor vil det være vigtigt at forholde sig til netop dette i en kommende plan. Hvilke aktiviteter skal et nyt halområde understøtte?

Ungdomskultur
Halområdet har igennem en længere periode været præget af unge med en adfærd, der har skabt utryghed. Det er vigtigt at involvere de unge i at være med til at skabe rammerne for en sund ungdomskultur jævnfør indsats om styrkelse af ungekulturen side 94.

Toftlund og opland
Bevægelsesområdet skal ikke kun være et aktiv for Toftlund – det skal også spille sammen med de tilbud, der er i oplandet jf. strategien om Klynger og netværk.

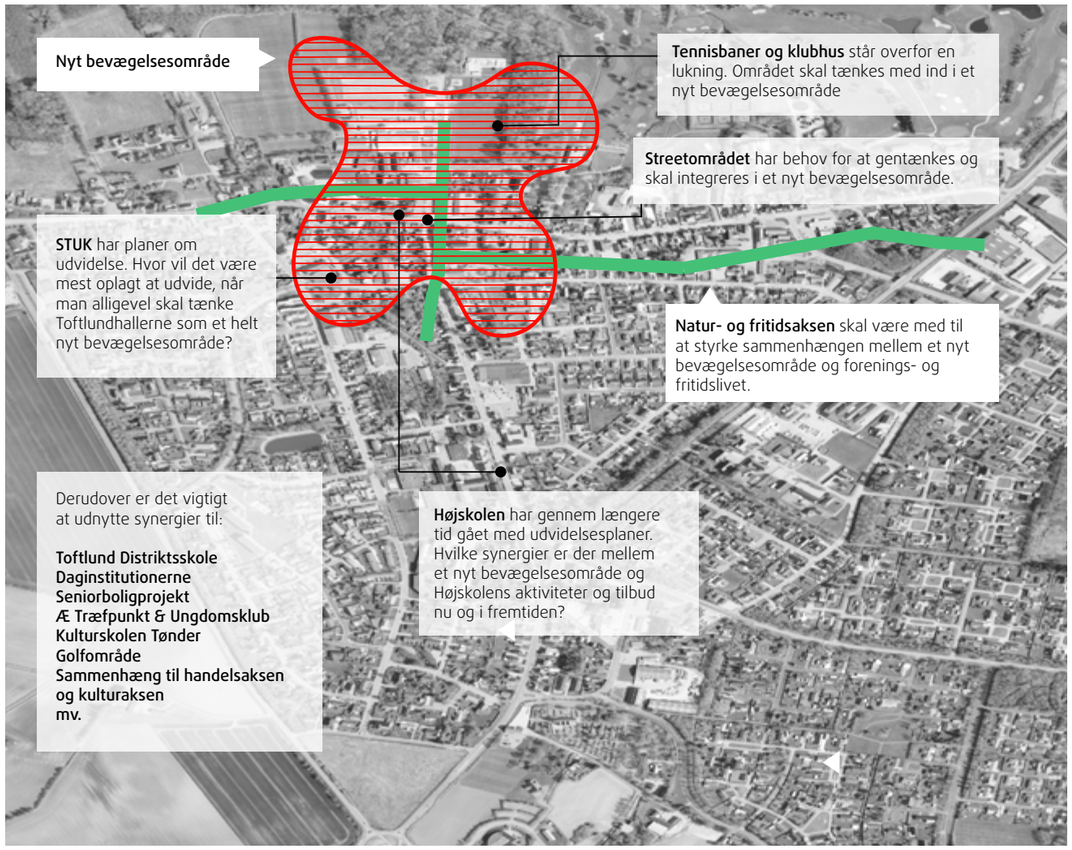

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Toftlund Udviklingsråd og Udviklingskoordinator
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder Kultur og Fritid
Økonomi/Finansiering:	Estimeret budget til udarbejdelse af plan: 500.000 kr. Estimeret anlægsbudget for et nyt bevægelsesområde: 45-65 mio. kr.
Lavt hængende frugter:	Midlertidige skate-ramper
Første skridt:	Udarbejdelse af masterplan for nyt bevægelsesområde

INDSATS

UDBYGNING AF HØJSKOLEN

Musik- og teaterhøjskolen er en vigtig institution i Toftlund, da den er med til at understøtte byens kulturliv og dermed også byens profil. Med sine 55-65 elever er højskolen også en vigtig spiller i forhold til at være med til at understøtte livet i byen og skabe relationer til byen.

Højskolen har gennem en årrække arbejdet med et om- og tilbygningsprojekt. Formålet er at skabe mulighed for et større elev-optag, der skal sikre en mere bæredygtig økonomi for Højskolen. Derudover ønskes at tilføre nye fag- og opholdsfaciliteter til gavn for både elever, undervisere og byen. Der er udarbejdet et ambitiøst idéprojekt i 2013, som kan danne baggrund for en videreudvikling og en kvalificering ud fra de nye muligheder og behov, der er opstået på baggrund af Udviklingsplan Toftlund.

Højskoler og efterskoler er ofte nogle enklaver i et lokalsamfund, hvor man holder sig for sig selv. Dette er ikke tilfældet i Toftlund, hvor Højskolen arbejder målrettet med at blive en større del af lokalsamfundet og arbejder med aktiviteter målrettet borgerne. Som eksempel kan nævnes at Højskolen afholder arrangementer for 9000 publikummer – ca. 117 arrangementer årligt.

Vigtige overvejelser:

Fortætning og omdannelse frem for nybyg
Højskolens projekt skal tage udgangspunkt i omdannelse af eksisterende bygninger. Dvs. en mulighed for at fortætte byen, så man minimerer tomme bygninger i stedet for at bygge nyt. Frochs Hotel kunne være en oplagt bygning at omdanne, da den har en historisk betydning og bygningens beliggenhed er af afgørende betydning i forhold til handelsaksen og kulturaksen samt det kommende centrum. Dette vil også være med til at understøtte strategien om mere liv i bymidten.

Borgervendte aktiviteter
Det vil være oplagt at tænke flere borgervendte aktiviteter ind i Højskolens udvidelsesprojekt. Det er fx en velkendt udfordring i Toftlund, at der er meget få muligheder for at spise og drikke en kop kaffe i midtbyen. Det kunne være oplagt at tænke Højskolens kantine ind i et Folkekøkken-koncept, med base fra Frochs hotel. Det er desuden en fin forlængelse af de 'spis sammen' aftener, som Højskolen allerede inviterer ind til flere gange om året.

Musik og teater ud i byrummet
Højskolen er placeret centralt i byen og 'hænger' sammen med Musik- og Teaterhuset i Toftlund. Kulturen skal tænkes ud i byrummet, i forbindelse med at man etablerer et centrum. Det kunne fx være i form af et plateau (udendørs scene), som kan bruges af alle, men som også lægger op til at nogle af Musik- og Teaterhusets arrangementer – samt Højskolens opvisninger kan bevæge sig udenfor på en mere naturlig måde og dermed være en stærkere identitetsgiver jf. Kulturaksen.

Flere kulturtilbud til børn og unge
Højskolen samarbejder i dag med børnehaverne i Toftlund om et pilotprojekt, der skal styrke børnenes fortrolighed med kulturaktiviteter indenfor musik, sang, nycirkus, dans og teater. Samtidig erfarede man under temadagene, at de unge efterspørger kulturtilbud. Derfor bør Kulturskolen Tønder involveres i et projekt om at få endnu mere kultur ind i børn og unges hverdag i Toftlund – og evt. indtænke dette som et element i Højskolens udvidelsesplaner.

Musik- og teaterhøjskolen i Toftlund
Foto: musikogteater.dk

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Musik- og Teaterhøjskolen og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder Kultur og Fritid
Økonomi/Finansiering:	Estimeret budget til udarbejdelse af skitseforslag: 250.000 kr. Estimeret anlægsbudget til omdannelse: 15-25 mio. kr.
Første skridt:	Proces, der sikrer potentialerne for synergi mellem de enkelte udviklingsprojekter og aktører i byen bliver kortlagt og dermed tænkes ind i projektet (et led i proces for udarbejdelse af Masterplanen for nyt bevægelsesområde).
Andet skridt:	Udarbejdelse af skitseforslag til udbygning og omdannelse

INDSATS

SAMMENLÆGNING AF BØRNEHAVER - ÉN FÆLLES DAGINSTITUTION

Siden 2015 har der i Tønder Kommune været igangsat en undersøgelse i forhold til sammenlægning af daginstitutioner i byer med mere end én daginstitution. I Toftlund er der to kommunale daginstitutioner, Børnegården og Børnecenter Høllevang, og en selvejende institution, Toftlund Børnehave på Rolighedsvej.

Der er foretaget et omfattende arbejde mht. at undersøge og beskrive de muligheder, der er for en sammenlægning af børnehaverne. De rent pædagogiske og anlægsmæssige betragtninger, er der taget forbehold for. Udviklingsplanen fokuserer derfor på de bymæssige muligheder og konsekvenser for en placering af en fælles børnehave.

Der er blevet arbejdet med fire scenarier for en sammenlægning - indtil videre med fokus på de to kommunale børnehaver. Den selvejende institution i Toftlund meddelte i september 2016, at de ikke er interesseret i at være en del af sammenlægningen. Der ville derfor skulle indgås en fornyet dialog med institutionen om, hvorvidt de fastholder dette standpunkt, eller om Toftlund bliver samlet i én institution.

1. **Sammenlægning ved Børnegården**
   Tilbygning i to plan og renovering af Børnegården.

2. **Sammenlægning ved Børnecenter Høllevang**
   Tilbygning i et plan og renovering af Høllevang.

3. **Ny institution på Nyboder**
   Nedrivning af boliger og etablering af ny institution i to plan på grunden over for Toftlund Skole.

4. **Sammenlægning ved Høllevangskolen**
   Tandplejens lokaler renoveres og indgår i daginstitution. Tilbygning i et plan.

Vigtige overvejelser:

Synergi til byfunktioner og øget liv i byen
Ud fra en bystrategisk vurdering peges der på, at en optimal placering af børnehaven er centralt i Toftlund, da det vil øge bylivet og give en stærkere synergi til byens øvrige funktioner, såsom halområde, skov, bibliotek, indkøb osv.

Alternative satellitfunktioner
Derudover foreslås det, at der arbejdes med at undersøge mulighederne for at etablere satellitfunktioner til børnehaven i forbindelse med fx det nye bevægelsesområde og/eller Højskolen.

Fortætning frem for nybygning
Fraflyttes Børnegården, vil det være vigtigt at overveje, hvad der skal være i stedet, da en tom bygning vil skabe endnu flere 'åbne sår' i Toftlunds bymidte jf. ønsket om fortætning af bymidten. Herunder fremhæves en særlig styrke ved Børnegårdens udearealer, og placeringen med nem adgang til Lystskoven, idrætsfaciliteter og halområde.

Ud fra et bystrategisk perspektiv peges der derfor på løsningsmulighed 1, samt et behov for at undersøge muligheder for satellitfunktioner.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	De 3 daginstitutioner i Toftlund
Tovholder Tønder Kommune:	Fagchef Børn og unge
Økonomi/Finansiering:	Estimeret anlægsbudget til omdannelse: 25 mio. kr.
Første skridt:	Proces, der sikrer potentialerne for synergi mellem de enkelte udviklingsprojekter og aktører i byen bliver kortlagt og dermed tænkes ind i projektet (et led i proces for udarbejdelse af Masterplanen for nyt bevægelsesområde).

INDSATS

SENIORBOLIGPROJEKT

En gruppe borgere i Toftlund har igangsat et projekt omkring opførelse af seniorboliger i Toftlund – i alt ca. 30 bynære seniorboliger.

Andelen af seniorer i Toftlund er stor. Der er 1164 personer over 60 år i Toftlund (2018). Med et seniorboligprojekt beholder Toftlund sine seniorer i stedet for, at de flytter ud af byen. Arbejdsgruppen har afholdt møde med interesserede borgere fra Toftlund og opland om projektet, hvor de oplevede stor interesse fra de mange fremmødte – som gerne vil bytte deres parcelhus ud med en lejebolig.

Borgergruppen er i tæt dialog med Tønder Kommune og et alment boligselskab, der skal være med til at muliggøre en realisering af seniorboligprojektet.

Et seniorbofællesskab er en god mulighed for at arbejde aktivt med ny bosætning i Toftlund, hvor der skabes de bedste rammer for et godt fælles seniorliv med en tryg boform for seniorer. En boform, der forebygger ensomhed, fremmer livskvalitet og understøtter, at seniorer kan blive boende i egen bolig længst muligt. Et seniorbofællesskab kan være med til at sikre, at boligmarkedet også lever op til den fremtidige boligefterspørgsel, idet der i dag bliver flere og flere ældre. De borgere, der fraflytter deres bolig for at flytte i seniorbofællesskabet, vil samtidig frigøre boliger, der kan tiltrække nye borgere til Toftlund.

Beslutning om realisering af projektet indgår i en politisk proces.

Vigtige overvejelser:

Fortætning og forskønnelse af bymidten
Den placering for seniorbolig-projektet, som man arbejder med, ligger bynært tæt på indkøbsmuligheder, byliv og natur. I dag bærer området præg af at være 'tomt og forladt', så et seniorboligprojekt vil omdanne og forskønne området, hvilket også understøtter strategien om fortætning.

Synergi til byfunktioner og øget liv i byen
Seniorboligprojektets placering i tæt nærhed til bymidten, vil også have en positiv indflydelse på brugen af byens funktioner og liv i bymidten.

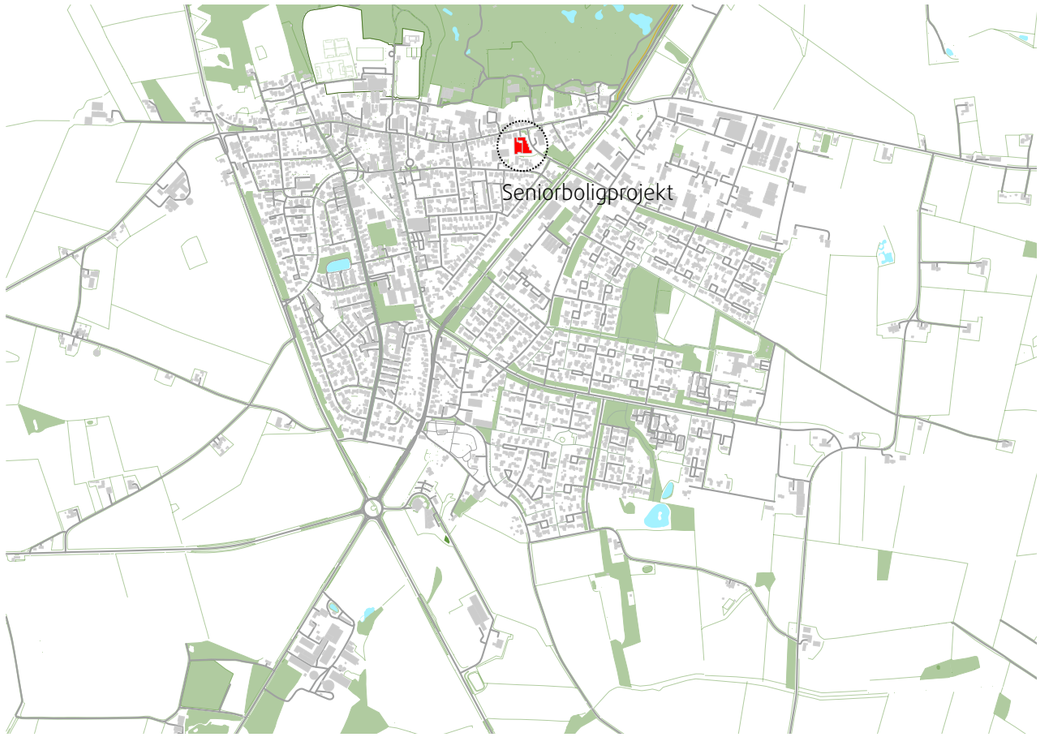

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Arbejdsgruppen, Seniorboligprojekt i Toftlund og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder, Sekretariat og Jura
Tidsplan:	
Medio 2019:	Kommunal principgodkendelse
Primo 2020:	Opstart etablering af plangrundlag for seniorboligprojektet
Medio 2020:	Økonomiske og politiske godkendelse af projektet
Ultimo 2020:	Valg af teknisk rådgiver
Primo 2021:	Kommunal godkendelse af udbud af byggearbejderne
2021-2023:	Byggefase
Primo/medio 2023:	Indflytning

INDSATS

STUK udvidelse 2017
Foto: stuk.dk

STUK UDVIDELSESPLANER

Det er kun to år siden, at Stuk tilbage i september 2017 opførte en ny fløj for mellemklassetrinene. Der er allerede behov for yderligere udvidelse, med henblik på nye undervisningslokaler til skolens kostskoleelever.

STUK er en vigtig del af Toftlund. Både i kraft af, at det er arbejdsplads for ca. 50 personer og fordi den med et elevtal på omkring 350 er med til at tilføre unge samt mere handel og byliv til Toftlund.

Vigtige overvejelser:

Synergi til nyt bevægelsesområde
Toftlundhallerne og området omkring står overfor en større gentænkning. Derfor vil det være oplagt at se på, hvordan STUKs udvidelsesplaner vil give mest mening, også set i forhold til eventuelle fremtidige udvidelsesplaner.

Synergi til det lokale byliv
Derudover foreslås det, at det drøftes hvordan STUK kan blive en endnu større del af lokalsamfundet.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	STUK og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Afdelingsleder Kultur og Fritid
Første skridt:	Proces, der sikrer potentialerne for synergi mellem de enkelte udviklingsprojekter og aktører i byen bliver kortlagt og dermed tænkes ind i projektet (et led i proces for udarbejdelse af Masterplanen for nyt bevægelsesområde).

INDSATS

EN FACILITETSSTRATEGI

Tønder Kommune råder over i alt 254.000 kvm. bygningsareal. I forhold til befolkningstallet er det noget mere end andre kommuner, og målet er derfor, at Tønder Kommune frem mod 2022 skiller sig af med ca. 20.000 kvm. Det vil give en besparelse på ca. 8 mio. kr. om året. Tønder kommune har derfor igangsat et arbejde, der skal give overblik over kommunens mange bygninger, lokaler og anlæg.

Halfaciliteter, der ikke bliver brugt i ydertimerne. Lokaler på skolerne, der kunne bruges af foreninger i aftentimerne. Spejderhytten som kan udnyttes bedre osv.

Bedre udnyttelse og optimering af eksisterende faciliteter, og arenaer for bevægelse, er en prioritet i Bevæg dig for livet-visionsaftalen. Til dette skal der udarbejdes en facilitetsstrategi, som tager udgangspunkt i borgernes ønsker og behov i forhold til eksisterende faciliteter og arenaer. Dette arbejde bliver også relevant, når man skal arbejde med udviklingsprojekterne i Toftlund, så man kan optimere og sammentænke gamle og evt. nye kvadratmeter, så de får glæde for flest mulig, og så man også kan prioritere penge klogt.

Parametre, der er særligt vigtige at forholde sig til;

Naturen som Arena
Der arbejdes med potentialet og brugen af naturen som bevægelsesarena, herunder adgangsforhold og tilgængelighed

Skoler og daginstitutioner
Facilitetsstrategien skal understøtte sammenspillet mellem skoler, daginstitutioner og idrætscentre

Gadeidræt og foreningers aktiviteter
Gadeidrætten er i fremgang i hele landet, og der skal skabes rum for denne type idræt sammen med de borgere – typisk unge – som kan tænkes, at ville benytte sig af de rum. Der skal ligeledes tænkes, hvordan gadeidrætten kan spille sammen med foreningslivet.

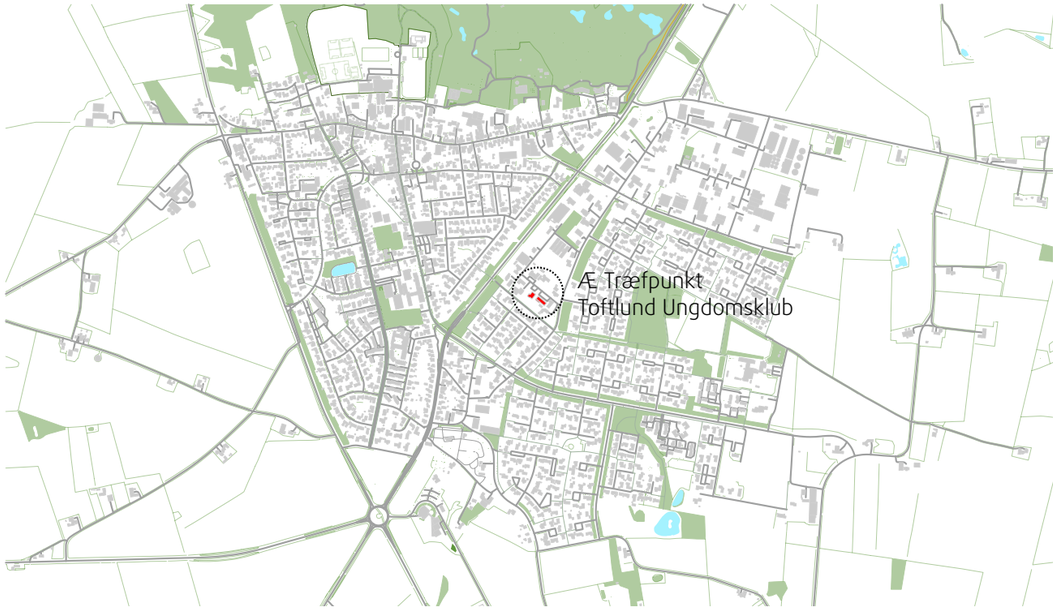

Æ TRÆFPUNKT

Æ Træfpunkt er et aktivitetshus og mødested for ældre borgere i Toftlund. Der er tre grupper/foreninger, der bruger huset: Ældresagen, Pensionistforeningen og Efterlønsklubben. De ejer i fællesskab bygningen, som ligger i et roligt kvarter uden for bymidten. Der er i gennemsnit 250 brugere, der kommer i huset om ugen.

Medlemmer og bestyrelse er meget glade for deres hus, hvor de også selv har anlagt KROLF-bane - men de kan også godt se gevinsterne ved at flytte ned i bymidten. En flytning kunne evt. tænkes sammen med et nyt bevægelsesområde.

TOFTLUND UNGDOMSKLUB

Ungdomsklubben er i dag nabo til Æ Træfpunkt – dvs. er også placeret uden for bymidten. Det kunne være oplagt at involvere Ungdomsklubben i en drøftelse vedr. en evt. ny central placering – både i forhold til Tønder Kommunens facilitetsstrategi, men også i forhold til halprojektet, hvor der også skal arbejdes med at understøtte en sund ungdomskultur.

Parametre, der er særligt vigtige at forholde sig til;

Styrkelse af byens liv og relationer
En flytning til bymidten vil dels have stor betydning for aktivitetsniveauet i bymidten, da man flytter over 300 personers ugentlige færden ned i byen – samt man forbinder dem mere til bymidten. Derudover kan det have en positiv effekt på relations-dannelsen mellem byens borgere, da en flytning vil kunne give mulighed for flere uformelle møder.

Synergi til byfunktioner og fortætning
Derudover vil det også kunne danne god synergi til seniorboligprojektet og det nye bevægelsesområde m.m. samt styrke strategien om en øget fortætning af bymidten.

Der er rigtig mange gode foreningsaktiviteter i Toftlund. Men der mangler tilbud, som er mere spontane og uformelle.

Resultat fra workshopforløb

De unge vil gerne deres by og de vil gerne være med til at skabe rammerne for en fed hverdagsby.

Erfaringer fra temadagene

Styrkelse af Toftlunds Fritidsliv

MÅLSÆTNING MED STRATEGIEN

Toftlund er en by med en bred vifte af aktivitetstilbud – både når det handler om sport og bevægelse - samt tilbud af mere kulturel og social karakter. Ingen andre byer af samme størrelse kan bryste sig af at have en biograf, et Musik-og Teaterhus, et friluftsbad, bynær skov, en golfbane m.m. inden for gåafstand. Det er dog vigtigt at tilpasse tilbuddene til den virkelighed, der er i dag, hvor den gennemsnitlige dansker bruger én time og et kvarter på den aktive fritid som hobbyer, motion, kultur og foreningsliv. Herunder er det også vigtigt at have for øje, at danskerens fritidsvaner er under forandring – både når det gælder tidspunkt og type af aktivitet.

Det er oplagt at udvide bevægelses-begrebet i Toftlund, så det også handler om det 'at blive bevæget' og på den måde koble 'bevæg dig for livet - visionen' til byens kulturelle fritidstilbud. Med denne strategi skal fritidstilbuddene i Toftlund styrkes – og det skal blive tydeligt for eksisterende beboere, kommende tilflyttere og besøgende, at Toftlund er en by, hvor man skaber rammerne for det bedste hverdagsliv. Dette skal også være med til at nå de borgere i Toftlund, som ikke allerede er tilknyttet en forening eller et formaliseret fællesskab.

INDSATSER:

- Eksisterende og nye aktiviteter
- Flere ud på cykelstierne
- Styrkelse af ungekulturen / gadekulturen

INDSATS

EKSISTERENDE OG NYE AKTIVITETER

Der er rigtig mange fritidstilbud i Toftlund. Og der er sikkert flere end mange er klar over. Det handler både om foreningsbaserede aktiviteter og tilbud som fx bogklub eller legepladsaftaler, der ikke nødvendigvis er formaliseret i en decideret forening.

Derfor skal der arbejdes med at synliggøre allerede eksisterende aktiviteter og tilbud i Toftlund. Det gøres ved udarbejdelse af et aktivitetskatalog (web + evt. analogt) og ved årligt at arrangere en åben aktivitetsdag, hvor man dels kan 'markedsføre' sin aktivitet, og hvor borgere kan finde et aktivitetsmatch.

Samtidig med at man arbejder med at synliggøre eksisterende aktiviteter, bør der også arbejdes med at undersøge behovet for andre aktivitetstilbud, der forholder sig til de nye tendenser, der er indenfor fritidsvaner.

- Piger og yngre kvinder er mindre med – og nogle samfundsgrupper slet ikke er med
- Børn er i foreninger mens voksne ofte er selvorganiserede/private

Tværgående trends på tværs af alder, køn, tid og aktiviteter viser desuden, at det vigtigste er;

- at have det sjovt (det legende)
- at være sammen med venner (det sociale)
- at blive bedre (progression og mestring)
- at det er fleksibelt

DE FØRSTE SKRIDT

Fokus:	Sikre synlighed af aktiviteter i byen – og give mulighed for at matche aktiviteter med borger. Behovet for nye aktiviteter bliver særligt vigtigt i forbindelse med planen for et nyt bevægelsesområde, der skal understøtte aktiviteter af både organiseret og uformel/spontan karakter.
Tovholder Toftlund:	Toftlund Udviklingsråd og udviklingskoordinator
Tovholder Tønder Kommune:	Foreningskonsulent og Projektleder for 'Bevæg dig for livet'
Økonomi/Finansiering:	Tilskud fra 'Bevæg dig for livet' pulje
Milepæl:	Første aktivitetsdag medio 2020

INDSATS

FLERE UD PÅ CYKELSTIERNE

Ud over at sikre synliggørelse af aktivitetstilbud og etablering af nye, er det også vigtigt at sikre hurtig, tryg og tilgængelig adgang til den pågældende aktivitet eller dagligdags gøremål – gerne til fods eller på cykel. Rammerne for dette er tilstede, da man i Toftlund har et veludviklet stisystem, der forbinder østbyen til vestbyen gennem de forskellige 'rundeller' i villakvarterne og ind til midtbyen. Stierne er pæne, velholdte og oplyst med gadelamper – og den trafikerede Koldingvej passeres via en tunnel, der er oplyst af enkelte lamper.

Men Toftlund er en 'pendlerby', så man er vant til at bruge bilen frem for cyklen (benene). Med denne indsats, vil vi arbejde med at omkode Toftlund fra 'at køre' til 'at cykle' (bruge benene). Det er både sundt, klimavenligt og så kan det også give anledning til større relationsskabelse mellem byens borgere.

Det er hensigten, at der igangsættes et testprojekt, med nudging og adfærdsdesign, hvor man afprøver forskellige tiltag, der skal bidrage til at fremme brugen af aktiv transport, herunder brug af stisystemet. Tiltagene kan fx være at tale ind i et mere bæredygtigt Toftlund eller en grønnere by, bilfri midtby, kampagneelementer, konkurrence-elementer, brug af ITS-løsninger (Intelligente Trafik systemer) fx trafiktællere, LED-lys med sensor aktivering osv. Det er også tanken, at der skal arbejdes med at gøre tunnelen under Koldingvej endnu mere tryg og en positiv oplevelse at passere ved brug af fx lys og lyd. Vigtigt er det også, at principperne i flere af de afprøvede nudges kan overføres til andre byer i Tønder Kommune.

Det ønskes, at kunne måle på effekten af indsatsen, hvilket betyder, at der skal afsættes ressourcer til at kunne foretage før- og eftermålinger. Dette kan fx gøres ved hjælp af trafiktællere, som kan tjene til både at lave målinger på hvor mange borgere, der passerer tunnelen og/eller andre trafikale knudepunkter i byen, men også være en del af selve adfærdsdesignet. Tidsrammen for indsatsen er vigtig at have for øje, da det vil kræve et grundigt forarbejde at indsamle den nødvendige baselinemåling, samt et forarbejde i at udvikle målrettede nudges, samt afprøvning af disse i praksis, førend vi kan påvise en mulig effekt på borgernes adfærd.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Tønder Kommune:	Toftlund Udviklingsråd og udviklingskoordinator, Projektleder for 'Bevæg dig for livet' og Sundhedskonsulent, Sundhedsafdelingen
Tidsplan:	Uge 1-3: Baselinemålinger / Uge 4-6: Intervention og målinger
Økonomi/Finansiering:	Det er vanskeligt, at estimere et beløb til udvikling af nudges, da det i høj grad afhænger af hvilke løsningsmodeller, der søges afprøvet og hvor stor grad af teknologi, der ønskes anvendt.

INDSATS

STYRKELSE AF UNGEKULTUREN

Mange børn og unge i dag føler sig presset og stresset. De føler, at der bliver stillet større og større krav og oplevelsen af, at man er sin egen lykkes smed, er tiltagende. Nogle unge arbejder ihærdigt på at holde trit, men føler sig 'forkerte' og utilstrækkelige. Andre unge reagerer ved at melde sig ud af fællesskabet og danner en negativ modkultur. Dette er også en tendens i Toftlund.

Et 4-tal i dansk eller matematik kan virke langt mindre identitetsnedbrydende, hvis man senere samme dag lærer at lave en skate-vending på den store rampe (mestring) eller hænger ud med vennerne nede i byen (det sociale).

Der er dagligt over 800 børn og unge i Toftlund, men som flere unge selv udtrykker det, så ser de aldrig hinanden. Med denne indsats vil vi styrke fritidslivet gennem styrkelse af en sund ungdomskultur i Toftlund.

HÆNG-UD-STED PÅ DE UNGES PRÆMISSER
Flere af de unge gav udtryk for at de savner et ungdomshus – et sted som ikke er præget af voksenstyring. Der må gerne være vokseninteresse, men ingen styring, planer eller skemaer. De unge har et ønske om at blive sat fri af institutionaliseringen. Dette kunne være oplagt at tage med ind i en dialog med Toftlund Ungdomsklub.

FLERE TILBUD MED FOKUS PÅ MUSIK OG TEATER
Flere af de unge gav udtryk for at de savnede tilbud med omdrejningspunkt i musik og teater. De undrer sig over, at man skal til Bovlund teaterforening eller til Kulturskolen i Tønder, når der nu er en Musik- og Teaterhøjskole midt i Toftlund.

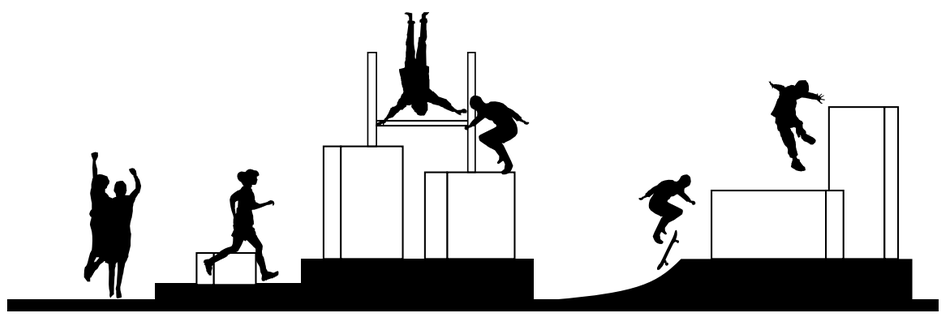

UNGE EVENTS – FOR DE UNGE OG AF DE UNGE
Under temadagene var der fokus på at undersøge, hvilke events de unge ønsker at få til Toftlund. De arbejdede med deres egne ideer fra idéudvikling, planlægning og afvikling – så de selv kan bringe eventen til byen. Der arbejdes på at stable to events på benene i 2020.

- Et LAN-Event i hallen med fokus på både computer og bevægelse
- Et Knallert-træf med fokus på at bryde fordomme om knallerter og give et rum, hvor de unge kan nørde deres interesse

GENTÆNKNING AF STREETOMRÅDE
Ved Toftlundhallerne er der et streetområde, men det bruges kun i begrænset omfang af de unge. Derfor var et af fokusområderne for temadagene på Toftlund Distriktsskole at undersøge, hvilke aktiviteter og hvilken stemning og hvilke værdier, de unge ønsker, der skal være for at området bliver attraktivt.

De unges ord: Hygge, teamwork, det aktive fællesskab, sammenhold, mangfoldighed, et sted man vælger til, inkluderende, streetkultur, sundhed og trivsel

Forslag til aktiviteter: Forbedring af skatefaciliteter, flere selvorganiserende aktiviteter, gadeidræt, parkour, et socialt mødested, et sted man kan sidde i tørvejr og se på andre spille gadefodbold/streetbasket/skate mv. Markant bedre betingelser for gadefodbold/ streetbasket, herunder en bedre multibane. Bænke og borde ved mødestedet og belysning.

40.000 KR. TIL MOBILE SKATERAMPER
Under temadagene, hvor GAME havde ansvar for værkstedet med fokus på gadekultur, blev der sammen med eleverne arbejdet på at lave en ansøgning om tilskud til mobile skateramper. Det resulterede i at GAME har ydet et tilskud på 40.000 kr.

Under temadagene blev det også konstateret, at det nuværende streetområde er forkert konstrueret, hvilket har en stor indflydelse på, hvorfor streetområdet ikke bliver benyttet tilstrækkeligt. GAME Danmark har anbefalet Tønder Kommune, at man kontakter eksperter på området, der kan rådgive om, hvordan man bedst mulig kan afhjælpe fejlene (er igangsat).

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Toftlund Udviklingsråd og udviklingskoordinator, Toftlund Distriktsskole, STUK og Musik- og Teaterhøjskolen
Tovholder Tønder Kommune:	Leder af Kultur og Fritid og Tønder Ungdomsskole
Økonomi/Finansiering:	-
Lavt hængende frugter:	Mobile skate-ramper
Første skridt:	Drøftelse vedr. et hæng-ud-sted på de unges præmisser

Styrkelse af handelsmiljøet

MÅLSÆTNING MED STRATEGIEN

Byudvikling og udvikling af detailhandlen er to sider af samme sag. Flere erfaringer i Danmark viser, at en sund udvikling i detailhandlen, nøje hænger sammen med udviklingen af levende bymiljøer. Herunder peger flere på, at en afgørende målsætning i arbejdet med detailhandelsstrategien er at koncentrere butikker og kundefunktioner i bymidten. En undersøgelse viser desuden, at 72 % af danskerne siger, at afstanden til dagligvareindkøb i meget høj eller høj grad er vigtig, når de skal afgøre, hvor de skal bosætte sig. Det understreger, at et velfungerende handelsmiljø også hænger nøje sammen med øget bosætning.

Toftlund har et rigt handelsliv i bymidten. Men detailhandlen er også udfordret. Nye forbrugsmønstre, e-handel og digitale markedspladser vinder frem, og derfor er butiksdøden en trussel. Også i Toftlund. Udviklingsplan Toftlund skal være med til at styrke rammerne for udviklingen af erhverv og detailhandlen i Toftlund for at understøtte en levende by og forbedre vækstmulighederne.

INDSATSER:

- Et styrket samarbejde
- Dataindsamling
- En gademanual for et styrket bymiljø
- Øget kundepotentiale
- Aktivering af tomme butikker

> I Toftlund kan man få dækket 95% af sine fornødenheder
>
> Vi mangler dog en café/et spisested i bymidten
>
> Borger i Toftlund

> Vi skal værne om vores handel – det er vigtigt, at man handler lokalt
>
> Borger i Toftlund

INDSATS

ET STYRKET SAMARBEJDE

Et stærkt samarbejde mellem de lokale erhverv er afgørende for at styrke udviklingskraften i Toftlund. Men samarbejde er som bekendt hverken let eller ligetil. Og det er det heller ikke i Toftlund. Tønder Kommune vil med et BID-forløb invitere byens aktører ind til et styrket samarbejde.

BID står for business improvement districts, og er en model for offentligt/privat samarbejde, der skal være med til at skabe attraktive rammer for byliv og erhvervsudvikling. Det handler kort sagt om strategiske samarbejder og indsatser, og mindre om at diskutere det næste by-arrangement.

Fakta om BID:

- Et BID forløb kan vare lige fra 3-4 måneder til flere år
- Opgaver, der ellers ikke ville kunne klares alene af den enkelte forening eller butik/ erhverv, kan løftes med et BID-samarbejde.
- BID-deltagere kan være ejere, detailhandel, liberalt erhverv, forenings- og kulturliv, borgere og kommune, kort sagt; alle er velkomne.

De følgende indsatser kan man vælge at prioritere i et BID-forløb.

DE FØRSTE SKRIDT

Fokus:	Styrkelse af samarbejde
Tovholder Toftlund:	Handel- og Håndværkerforeningen og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Teknik & plan og Tønder Erhvervsråd
Økonomi/Finansiering:	-

INDSATS

DATAINDSAMLING

Flere af indsatserne i forbindelse med udviklingsplanen, har behov for at blive understøttet af data, så man kan målrette og ikke mindst måle på indsatsernes effekt. Dataene kan også bruges i forbindelse med de halvårlige statusmøder mellem Tønder Kommune og Toftlund, så man tager beslutninger ud fra fakta istedet for synsninger. Det bliver blandt andet vigtigt, at kunne 'måle' på ansættelsen af en udviklingskoordinator.

Fire datatyper

Holdningsdata
Kan være holdninger til byen og lokalmiljøet, byens identitet og image. Data indsamles via spørgeundersøgelser.

Registerdata
Kan være befolkningsudvikling og flyttemønstre. Data indsamles blandt andet via Danmarks Statistik.

Onlinedata
Kan være søgninger på navnet Toftlund og besøg på hjemmesider. Data indsamles blandt andet via Google Analytics og lignende.

Livedata
Kan være færden i byens rum. Hvor mange kører forbi Toftlund? Hvor er der bedste kundeflow i bymidten? Data indsamles via sensorteknologi og 'smart city'-løsninger.

DE FØRSTE SKRIDT

Fokus:	At kunne måle på indsatsernes succes
Tovholder Toftlund:	Handel- og Håndværkerforeningen og Udviklingsråd Toftlund
Tovholder Tønder Kommune:	Teknik & plan og Tønder Erhvervsråd
Økonomi/Finansiering:	-

INDSATS

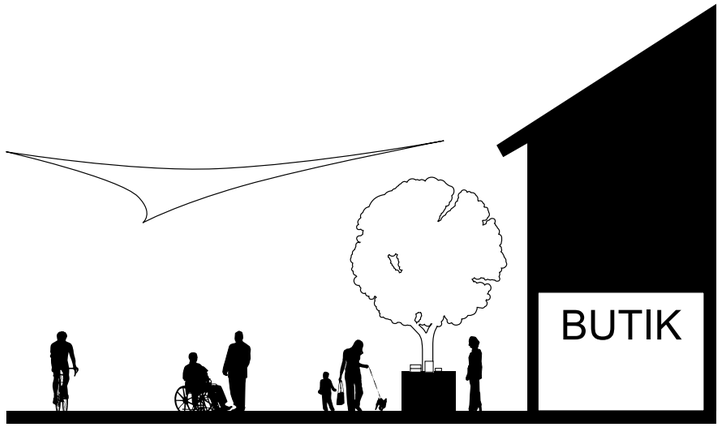

GADEMANUAL FOR ET STYRKET BYMILJØ

Hvis detailhandlen skal konkurrere med internethandlen og indkøbscentrene, bliver det vigtigt at iscenesætte bylivet og butikslivet, så folk aktivt vælger at bruge byen og handle i de fysiske butikker. At iscenesætte bylivet og butikslivet handler både om at styrke den enkelte butiks service og kantzone samt at styrke den samlede oplevelse af bymiljøet.

En metode til at arbejde med at styrke helhedsoplevelsen i Toftlund er at udarbejde en gademanual, der skal fungere som rettesnor for, hvordan man bl.a. kan styrke handelsmiljøet og handelsoplevelsen, og hvor det også handler om at bringe endnu flere sanser i spil. Der kan fx arbejdes med forskellige zoner og identiteter, der er med til at styrke en sammenhæng, men som også er med til at understøtte forskellige oplevelseszoner. Der kan fx arbejdes med en særlig identitet i den ensrettede del af Søndergade og en anden identitet ved Søndertorv - samt en tredje identitet langs kulturaksen - men som samlet understøtter en helhedsoplevelse. Derudover kan der arbejdes med særlige opholds- og aktivitetszoner.

I efteråret 2019 blev der gennem byrumstest i Toftlund, bl.a. eksperimenteret med opholdszoner, røde løbere og lamper, der styrkede sammenhængen i Søndergade. Erfaringerne kan danne udgangspunkt for udarbejdelsen af en gademanual.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Handel- og Håndværkerforeningen og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Teknik & plan og Tønder Erhvervsråd
Økonomi/Finansiering:	400.000 kr.

Idéskitse

INDSATS

ØGET KUNDEPOTENTIALE

Toftlund ligger midt i Sønderjylland ved et trafikknudepunkt. Det betyder, at der dagligt er mange, der kører forbi Toftlund. Dette bør kunne udnyttes endnu bedre i forhold til et øget detailhandelssalg. Der er flere parametre, der kan skrues på for at få flere kunder i butikken.

Pendlerby
Toftlund er en pendlerby, og derfor bør det undersøges, om man kan øge det lokale kundepotentiale ved at understøtte de lokales indkøbsvaner. Hvis pendlerne skal handle i Toftlund og ikke i den by de pendler til, hvilke behov er så vigtige at indfri herunder fx i forhold til åbningstider (søndagsåbent)?

Feriegæster fra Rømø og Arrild
Det nuværende kundegrundlag kommer primært fra Toftlund og opland. Gennem målrettede børnefamilie-events kunne man arbejde med at tiltrække flere af turisterne fra Arrild Ferieby og Rømø og samtidig også henvende sig til borgerne i Toftlund (Flere gode ideer fra City-chefen i Vejle, workshop foråret 2019).

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Handel- og Håndværkerforeningen og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Teknik & plan og Tønder Erhvervsråd
Økonomi/Finansiering:	-

INDSATS

AKTIVERING AF TOMME BUTIKKER

I første omgang er det vigtigt at arbejde med at bevare og fastholde det butiksliv, der allerede er i Toftlund. Men det er også vigtigt at definere, hvor detailhandlen skal udvikle sig. Derfor er det oplagt at få et overblik over tomme bygninger i Toftlunds bymidte, og viden om hvem grundejerne er.

Til By Night bliver nogle af de tomme butiksvinduer taget i brug til handelsmæssige og sociale formål, og måske kan man have et fokus på nye koblinger, funktioner, aktiviteter eller organiseringer ifm. de tomme butikker. Her skal grundejerne naturligvis involveres i en dialog om, at de tomme bygninger kan bruges til mere eller mindre midlertidige formål for byens borgere.

DE FØRSTE SKRIDT

Tovholder Toftlund:	Handel- og Håndværkerforeningen og Toftlund Udviklingsråd
Tovholder Tønder Kommune:	Teknik & plan og Tønder Erhvervsråd
Økonomi/Finansiering:	-

Udstilling af Håndværker- og handelstandsforeningen
Frosch Hotel i 1950
Vagn Dadhl, kommis hos Købmand Peter Olesen
Foto: Lokalhistorisk Arkiv Toftlund

10

Økonomi & procesplan

Økonomi og procesplan

PROJEKT	PERIODE	ESTIMERET ØKONOMI
Opstart af Udviklingsråd Toftlund	December 2019	-
Ansættelse af en udviklingskoordinator	2020/2021	1 mio. kr.
Masterplan bevægelsesområde	2020	500.000 kr.
Opstart af BID-forløb	2020	-
Dataindsamling - nulpunktsmålinger	2020-2021	300.000 kr.
Etablering af mobile skate-ramper (output Temadage)	2020	40.000 kr.. (Finansieret af GAME Danmark)
Belysning af tunnel under Koldingvej	2020	50.000 kr.
Etablering af læskur ved busstoppested ved Distriktsskolen (output Temadage)	2020	100.000 kr.
Synliggørelse af formelle og uformelle fritidsaktiviteter i Toftlund	2020-2021	-
Etablering af nye fritidsaktiviteter	2020-2021	-
Testprojekt: Flere ud på cykelstierne	2020-2021	50.000 kr.
Konkretisering af Højskoleprojekt	2020-2021	250.000 kr.
Gademanual for et styrket handelsmiljø	2020-2021	250.000 kr.
'Byens porte' og wayfinding	2020-2021	1,5 mio. kr.
Udbud bevægelsesområde	2021-2023	-
Konkretisering af 'Projekt bytorv'	2021-2023	150.000 kr.
Konkretisering af Handelsaksen Konkretisering af Kulturaksen Konkretisering af Natur- og fritidsaksen	2021-2023	300.000 kr.
Sammenlægning af daginstitutioner	2021-2023	25 mio. kr.

PROJEKT	PERIODE	ESTIMERET ØKONOMI
Mobilitetsplan	2021-2023	200.000 kr.
Revideret bevarende lokalplan samt registrering af funktionstømte bygninger	2021-2023	400.000 kr.
Beskrivelse af parametre for arkitektonisk kvalitet	2021-2023	150.000
Dispositionsplan (handel, erhverv, parcel)	2021-2023	150.000
Etablering af nyt ungested (evt. flytning af ungdomsklub)	2021-2023	4-5 mio. kr.
Seniorboligprojekt - første spadestik	2021-2023	-
Spadestik nyt bevægelsesområde	2023-2024	45-65 mio. kr.
Udbud 'projekt bytorv'	2023-2024	-
Udbud og etablering Natur- og fritidsaksen	2023-2024	5-7 mio. kr.
'Spadestik' Højskoleprojekt	2023-2024	15-25 mio. kr.
Spadestik 'projekt bytorv'	2024-2030	10-15 mio. kr.
Flytning af Æ Træfpunkt og Ungdomsklub	2024-2030	8-10 mio. kr .
Udbud og etablering 'projekt Handelsakse'	2024-2030	5-7 mio. kr.
Udbud og etablering 'projekt Kulturakse'	2024-2030	4-6 mio. kr.

N.B. Der gøres opmærksom på, at flere af ovenstående økonomiske estimater indgår i forskellige budgetter, og er altså ikke udelukkende en økonomi, der hører ind under bugettet for Udviklingsplan Toftlund.

11

Tak til Toftlund

TAK TIL:

Borgere, foreninger og interessegrupper
Borgerrådet og Svend Frehr Sørensen
Deltagere i interview og workshops
Toftlund Handelsliv
Handels- og Håndværkerforeningen
Daginstitutioner
Toftlundhallerne
Musik- og Teaterhøjskolen
Midtlandets Musik- og teaterforening
Æ Træfpunkt
Lokalhistorisk Arkiv
Toftlund Bibliotek
Toftlund Biograf
Toftlund Kirke
Toftlund Distriktsskole
STUK
Toftlund Andelsboligforening
Davidsen
Blomsterbinderriet
Nobel Blomster
Toftlund Maskinfabrik
Rolskov El
Henningsen Byg
Erik Due Olesen VVS
Westphal Entreprenørforretning
Slagter Popp
Brundtland Golfcenter
Arkil

12

Referenceliste

Friluftsbadet Toftlund
Foto: toftlundhallerne.dk/friluftsbadet

Tønder Kommune
Kommuneplan Tønder Kommune, 2017-2029
Tønder Kommunes Strategiplan 2016-2019
Yderområder på Forkant, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, Naturstyrelsen, KL og Realdania
Strategiplan for Tønder Kommune - Borgere, Byer, Boliger 2030
Aftalegrundlag for 'Bevæg dig livet' i Tønder Kommune
Fremtidssikring af almene familieboliger i Tønder Kommune
Detailhandelsanalyse, Tønder Kommune, 2016
Strategi for Vækstråd Tønder

Toftlund
Områdefornyelse for Toftlund 2004
Toftlund – en ny fremtid, vind i sejlene, 2014
Trafikplan for Toftlund
Beslutningsgrundlag for sammenlægning af daginstitutioner og byggeri, maj 2017
Seniorbofællesskab i Toftlund - boform med rammer for fællesskaber
Vedtægter for Toftlund Udviklingsråd
Ansøgning til ansættelse af Udviklingskoordinator, september 2019
Omdannelsesprojekt for Musik- og Teaterhøjskolen
Dokumentation af Brundtlandby Toftlund
Tilstandsrapport for Toftlund Hallernes Hal 1
Visionsplan Toftlund Hallerne
Bevarende lokalplan for Toftlund

Øvrige kilder
Center for Fremtidsforskning
Fremforsk 2019
Apen.dk
Momentum 2015
www.KL.dk/detailhandel

JES VAGNBY ARKITEKTER

DemokraCity™